

MİLLİ GELİR DENGESİ

• MİLLİ GELİR DENGESİ

Milli gelir dengesi, toplam arz ile toplam talebin kesiştiği yerde bulunmaktadır.

Bir ekonomide toplam tasarruflarla, toplam yatırımların da eşit olması gerekir.

Aynı MG düzeyinde daha fazla tasarruf yapılırsa, MG düşer.

Buna tasarruf paradoksu veya çelişkisi denir.

- Tam istihdam MG seviyesinde ekonomi dengeye gelirse en ideal durum olur.
- Tam istihdam seviyesinden önce MG dengesi gerçekleşirse ;
- Ekonomide **duraklama veya deflasyon** vardır.
- Tam istihdam seviyesinden sonra MG dengesi gerçekleşirse ;
- Ekonomide **enflasyon** vardır.
- Gerek enflasyon, gerekse deflasyon hükümetler tarafından arzu edilmez.
- **Bu amaçla para ve maliye politikaları uygulanır.**

1.Toplam Arz (total supply)

Toplam arz, bir ekonomide bir yıllık dönemde üretilen mal ve hizmetlerin toplam değerine denir.

Diğer bir ifadeyle, bir ekonomide bir yıllık bir dönemde üretilen;

tüketim mal ve hizmetleri,

yatırım malları ve hizmetleri,

kamuya yönelik mal ve hizmetler ile

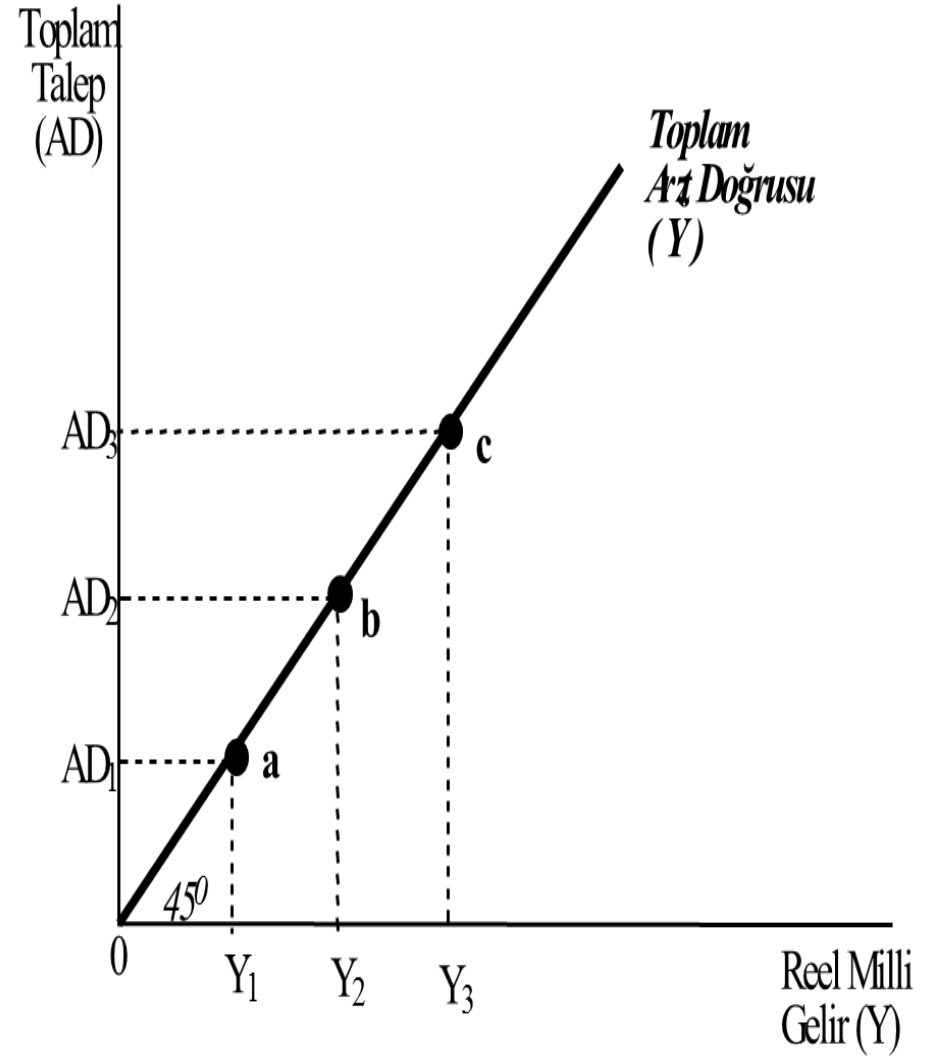
ihraç edilmek üzere üretilen mal ve

hizmetlerdir.

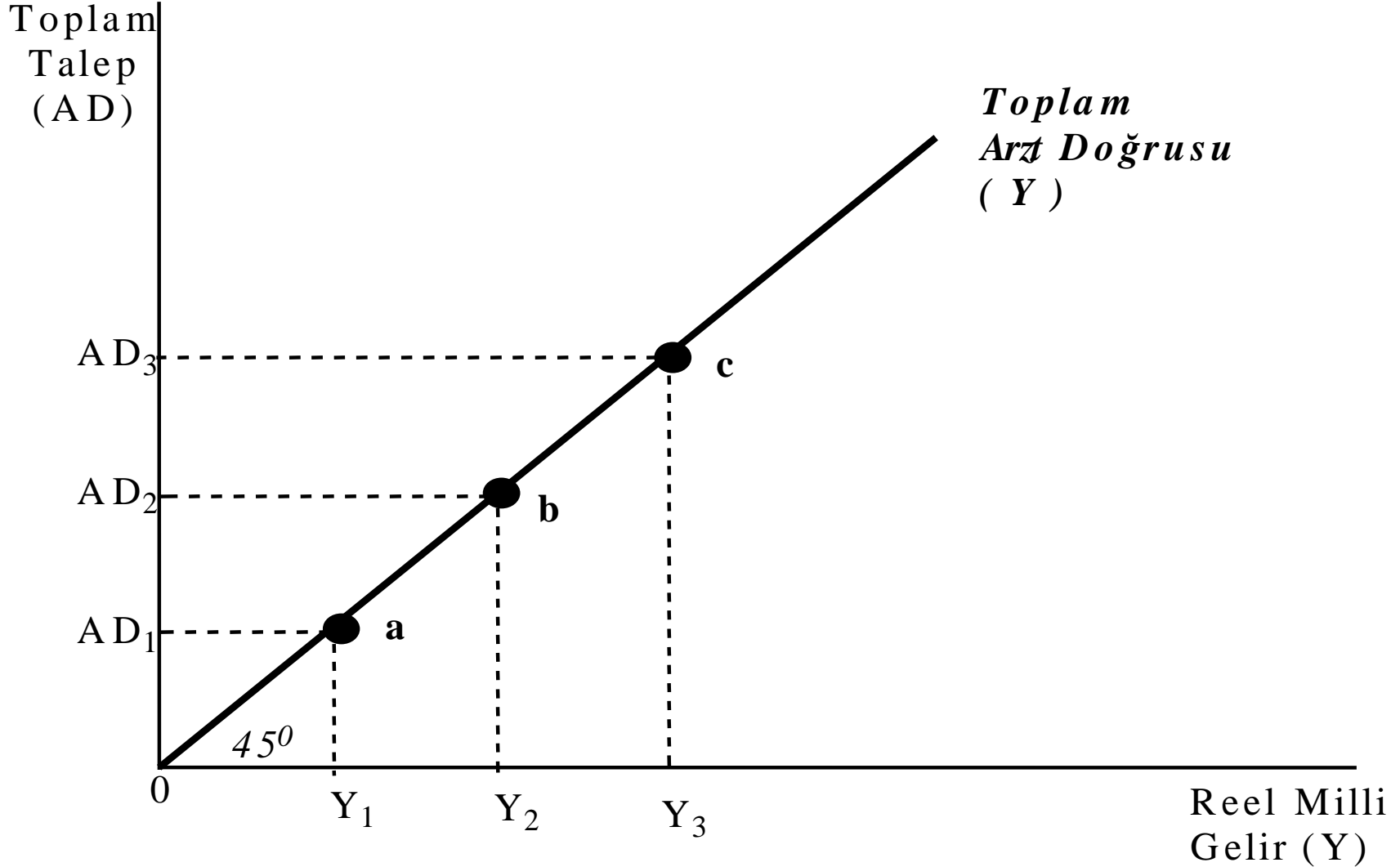
- Milli gelir analizlerinde toplam arz doğrusuna 45 derece doğrusu da denir.
- Yatay ekseninde **milli gelir**, dikey ekseninde ise **toplam talep** vardır.

- Milli gelir ile toplam talep arasında **doğru yönlü** bir ilişki vardır.

Milli gelirin artması toplam arzı artırmakta, toplam arzın artması da milli geliri artırmaktadır.

Toplam Arz Doğrusu

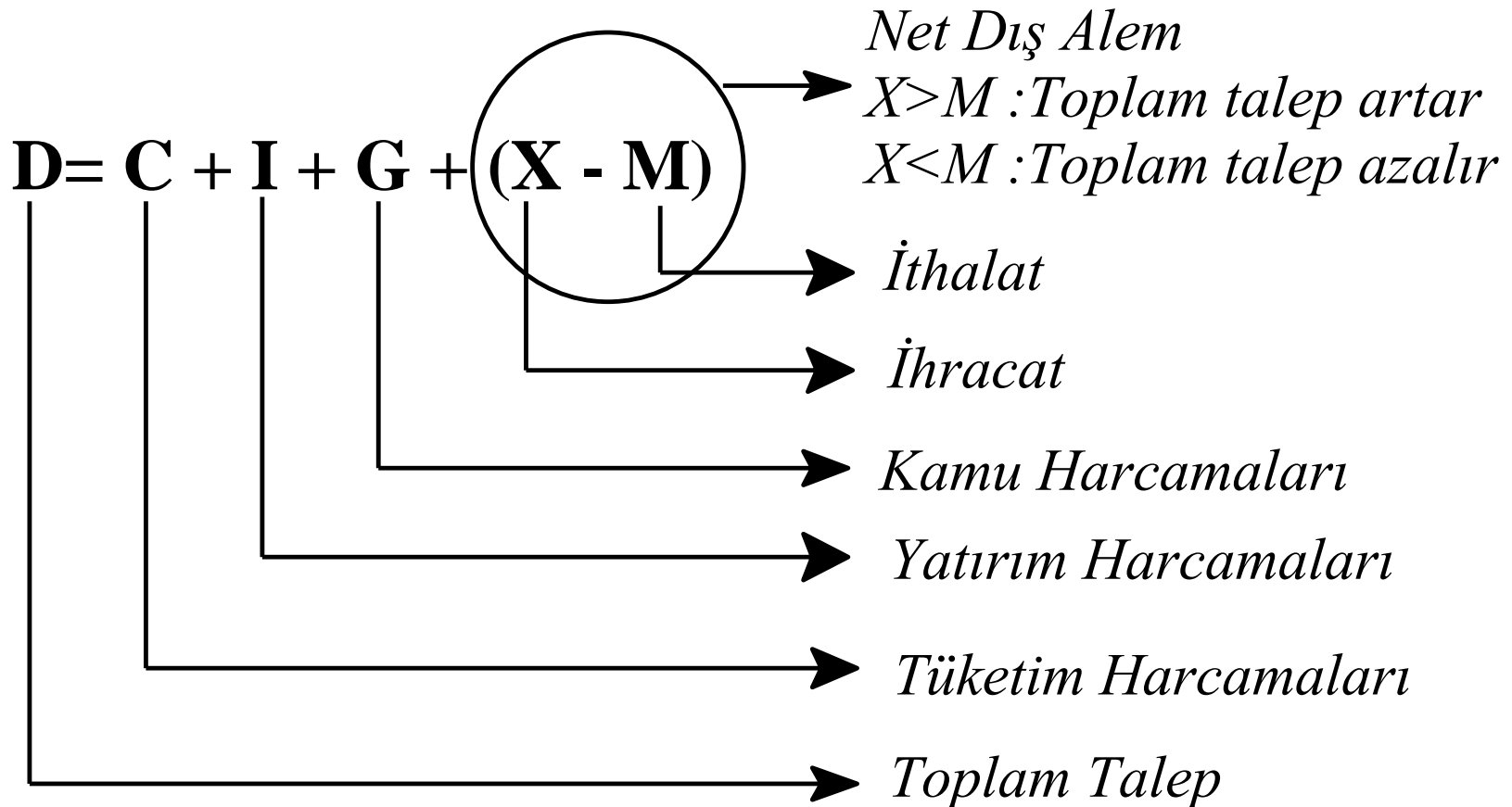

2. Toplam Talep (AD. aggregate demand)

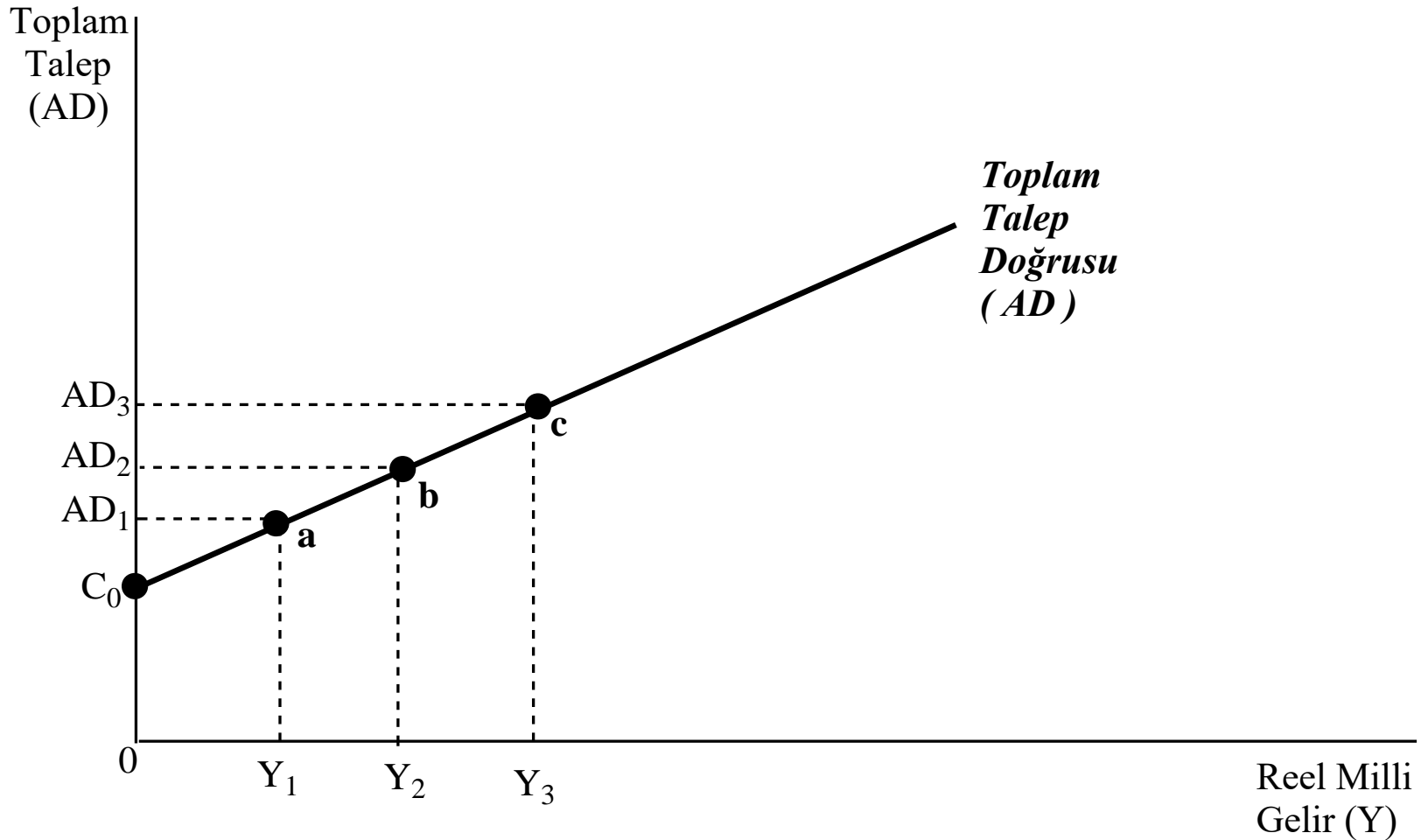
Toplam talep, bir ekonomideki karar birimlerinin değişik milli gelir düzeylerinde yapmak istedikleri harcamalara denir.

Efektif talep olarak da adlandırılır. **Toplam talep, aynı zamanda toplam harcamalara eşittir.** Buradaki talep, gerçekleşmiş değil, beklenen harcama düzeyidir.

Toplam talep veya toplam harcama miktarını belirleyen gruplar; **hane halkı, firmalar, devlet ve dış alemdir**. Dışa açık bir ekonomide, toplam talep formülü;

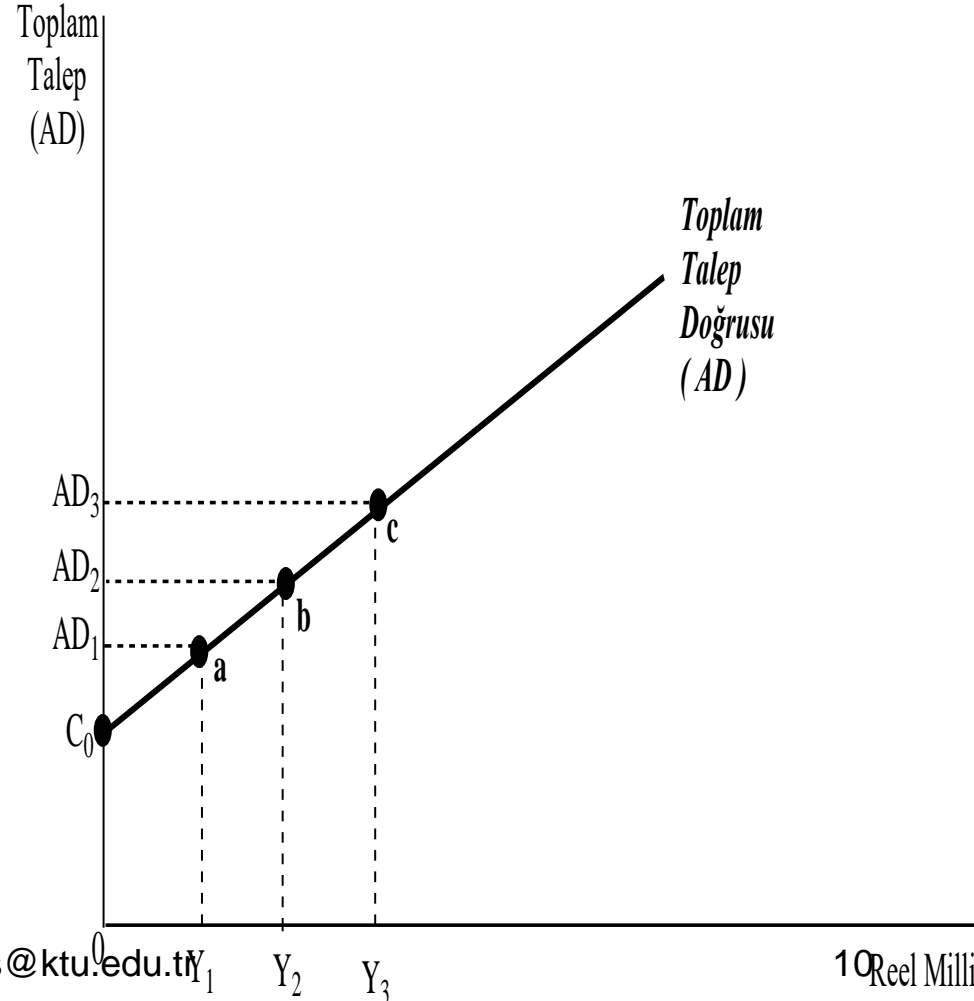
Toplam Talep Doğrusu

Toplam talep doğrusu C_0 noktasından başlar.

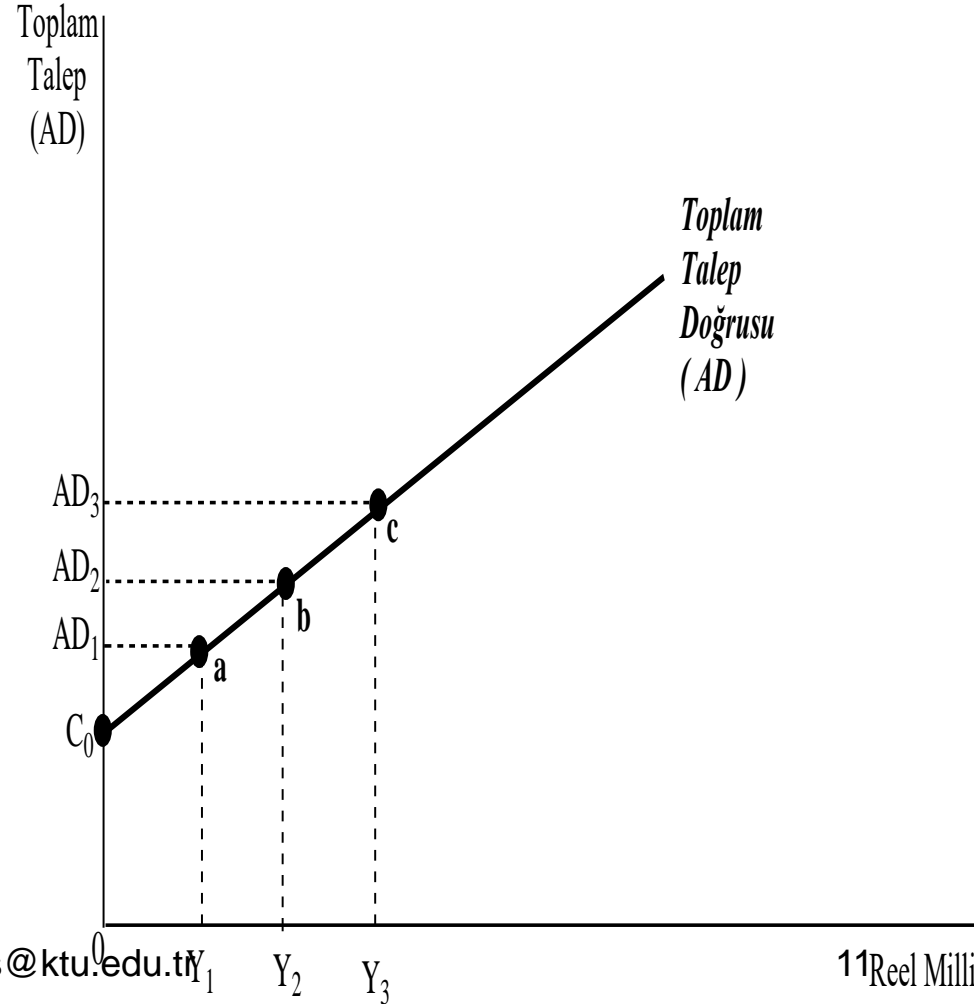
Bu nokta, hiç gelir olmadığı durumda bile ortaya çıkan toplam talep veya toplam harcama düzeyini gösterir.

Buna **otonom harcamalar** denir.

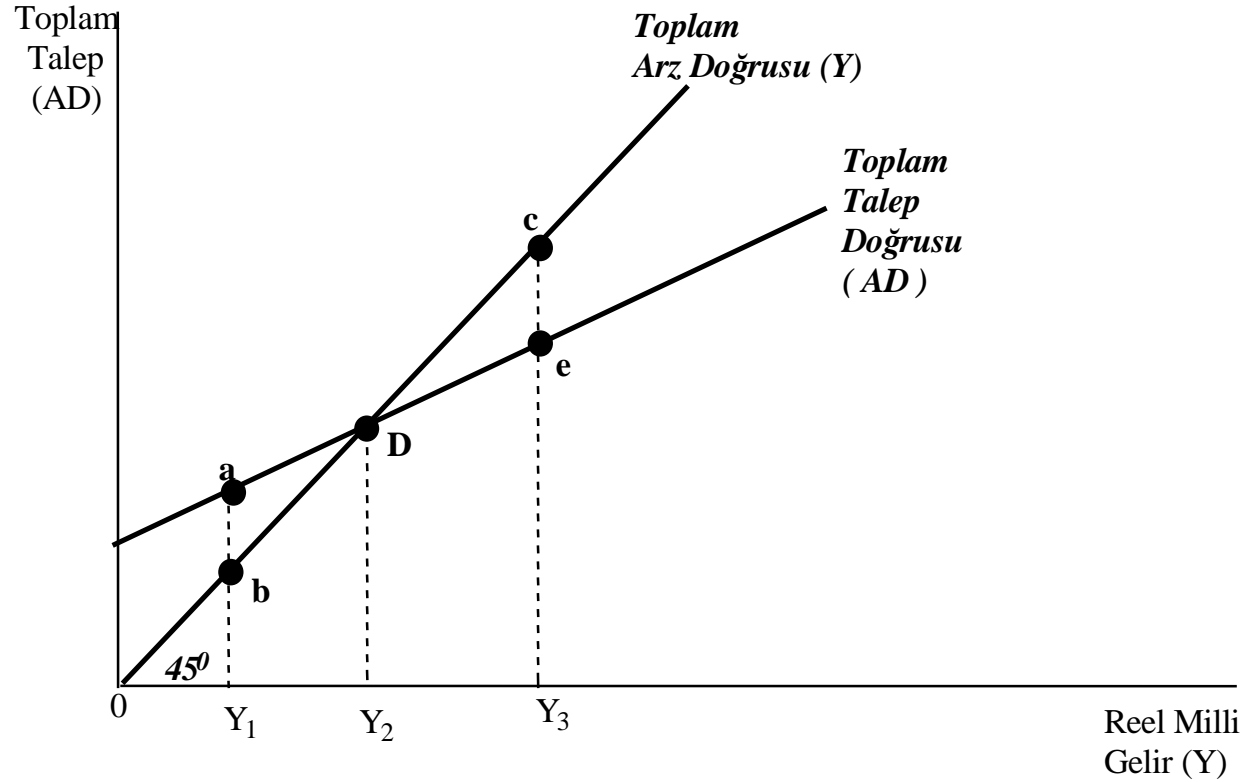

Reel milli gelir, Y_1 ,
 Y_2 , Y_3 gibi arttıkça
toplam talep de
artmaktadır.

Çünkü toplam talep,
tüketim harcamaları,
yatırım harcamaları,
kamu harcamaları ile
ithalat
fonksiyonlarının
toplamından oluşur.

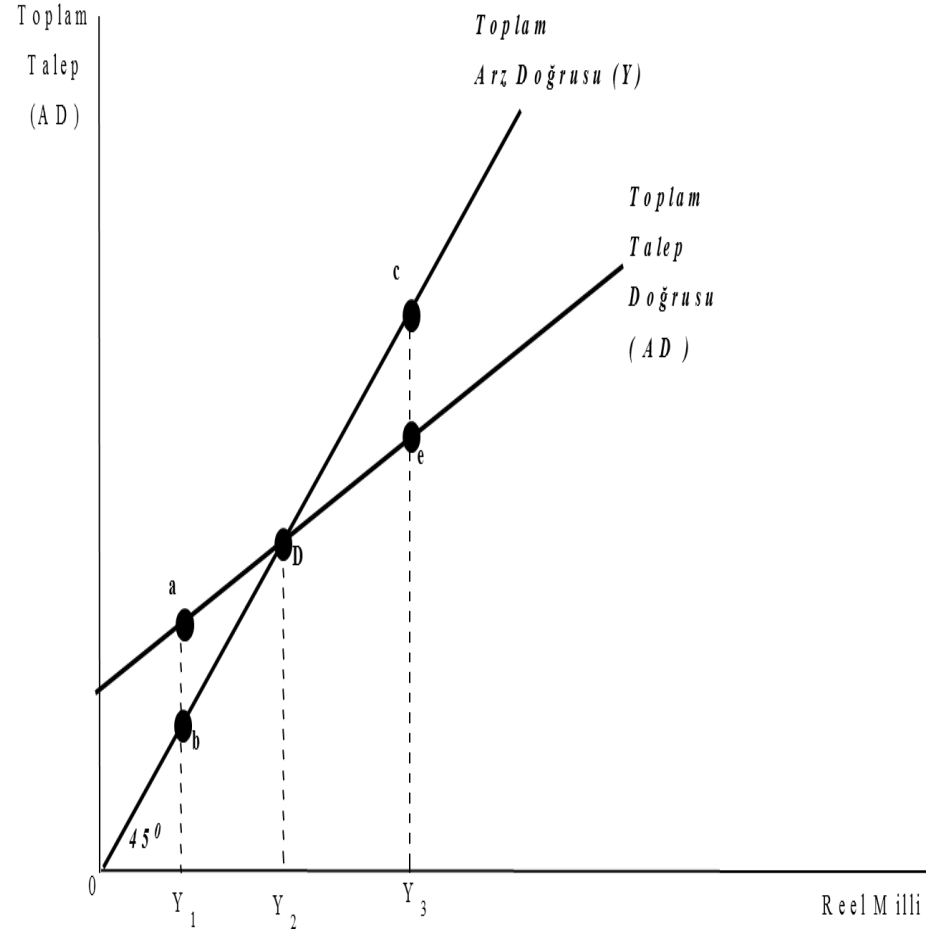

Denge Milli Gelir Düzeyinin Geometrik olarak Gösterimi

3.Denge Milli Gelir Düzeyi

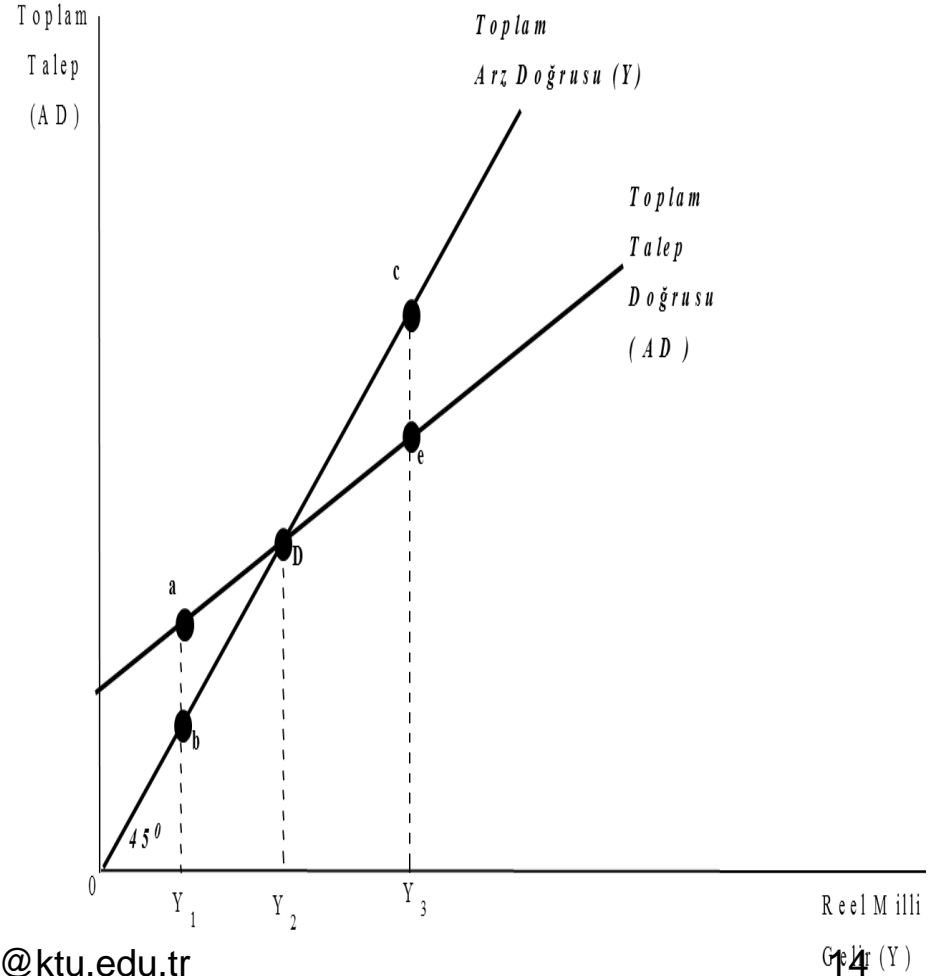
Denge milli gelir düzeyi, toplam talep ile toplam arzın eşitliğini sağlayan milli gelir düzeyidir. Yani toplam üretim ile toplam tüketimi birbirine eşitleyen milli gelir düzeyidir. Geometrik olarak, toplam arz doğrusu ile toplam talep doğrusunun kesiştiği noktada bulunur.

3.Denge Milli Gelir Düzeyi

Denge şartı, toplam arzın toplam talebe eşit olmasıdır. Bu durumda hem toplam talep, hem de toplam arz DY_2 kadar olur. Denge milli gelir seviyesi ise Y_2 'dir.

Bu durumda ekonomide firmalar tarafından üretilen mal ve hizmetlerin tamamı satılır. Talep edenler de talep ettikleri miktarda mal bulur.

4.Denge Milli Gelir Düzeyinin Değişmesi

Milli gelirin denge seviyesi, **toplam talebe bağlı olarak değişir.**

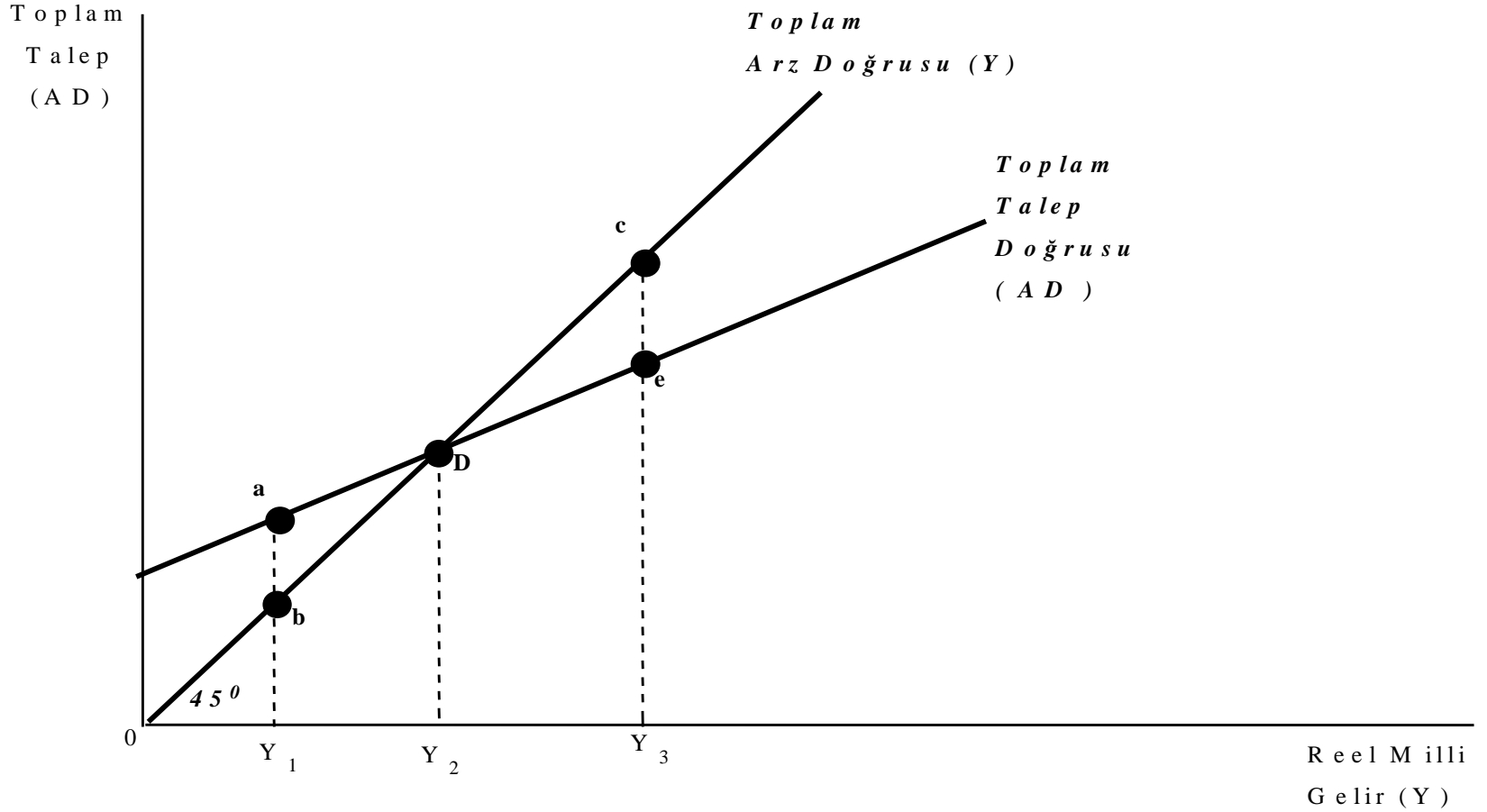
Toplam talep artışı milli geliri artırır, toplam talep azalışı ise milli geliri azaltır.

Toplam talep değişimleri tüketim harcamaları, yatırım harcamaları, kamu harcamaları ve net dış alem harcamalarındaki değişimlere bağlıdır.

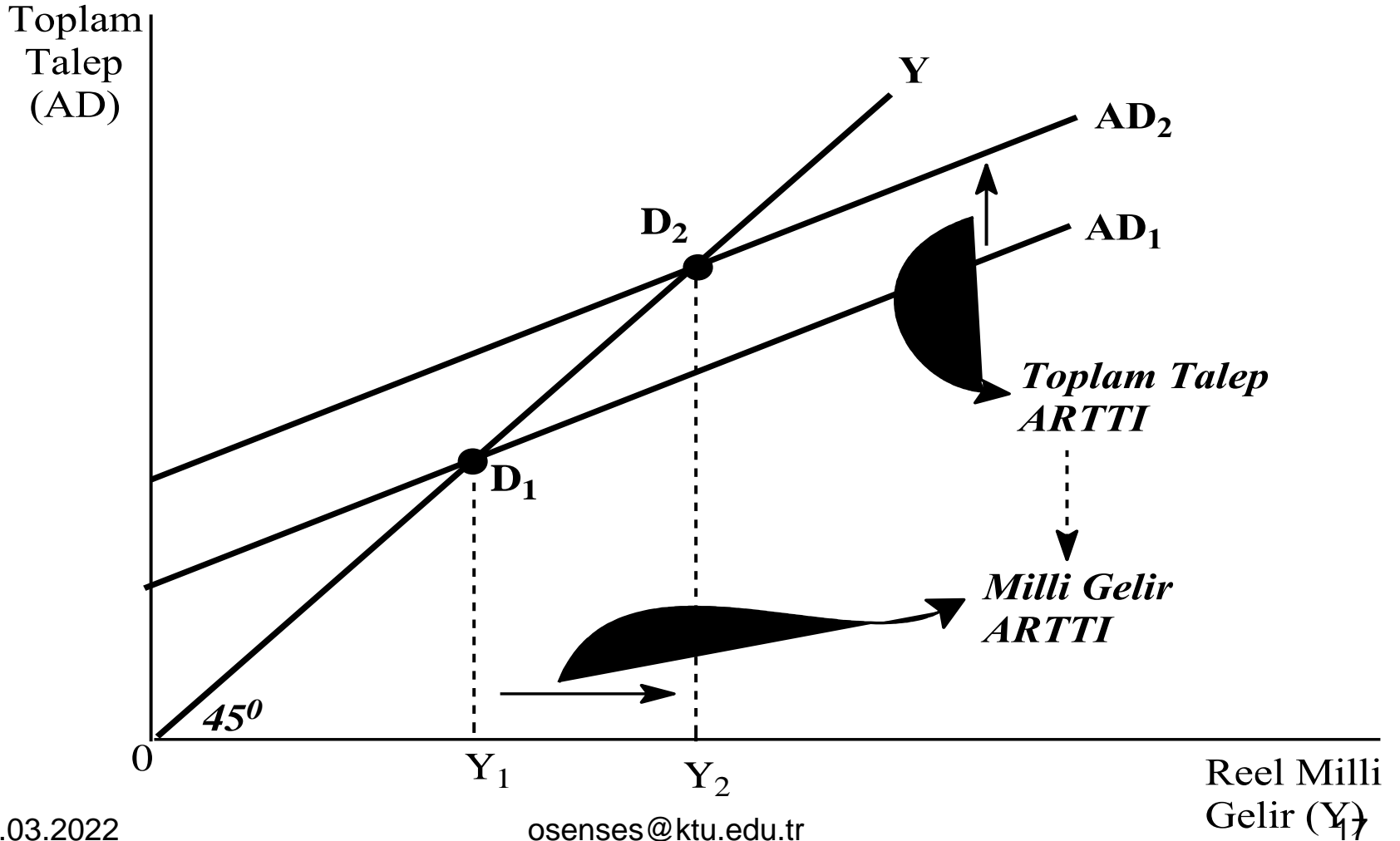
Bunlar artarsa, toplam talep de artmış olur.

Tersine, toplam talebi belirleyen değişkenlerde negatif değişimler olursa, toplam talep azalacaktır.

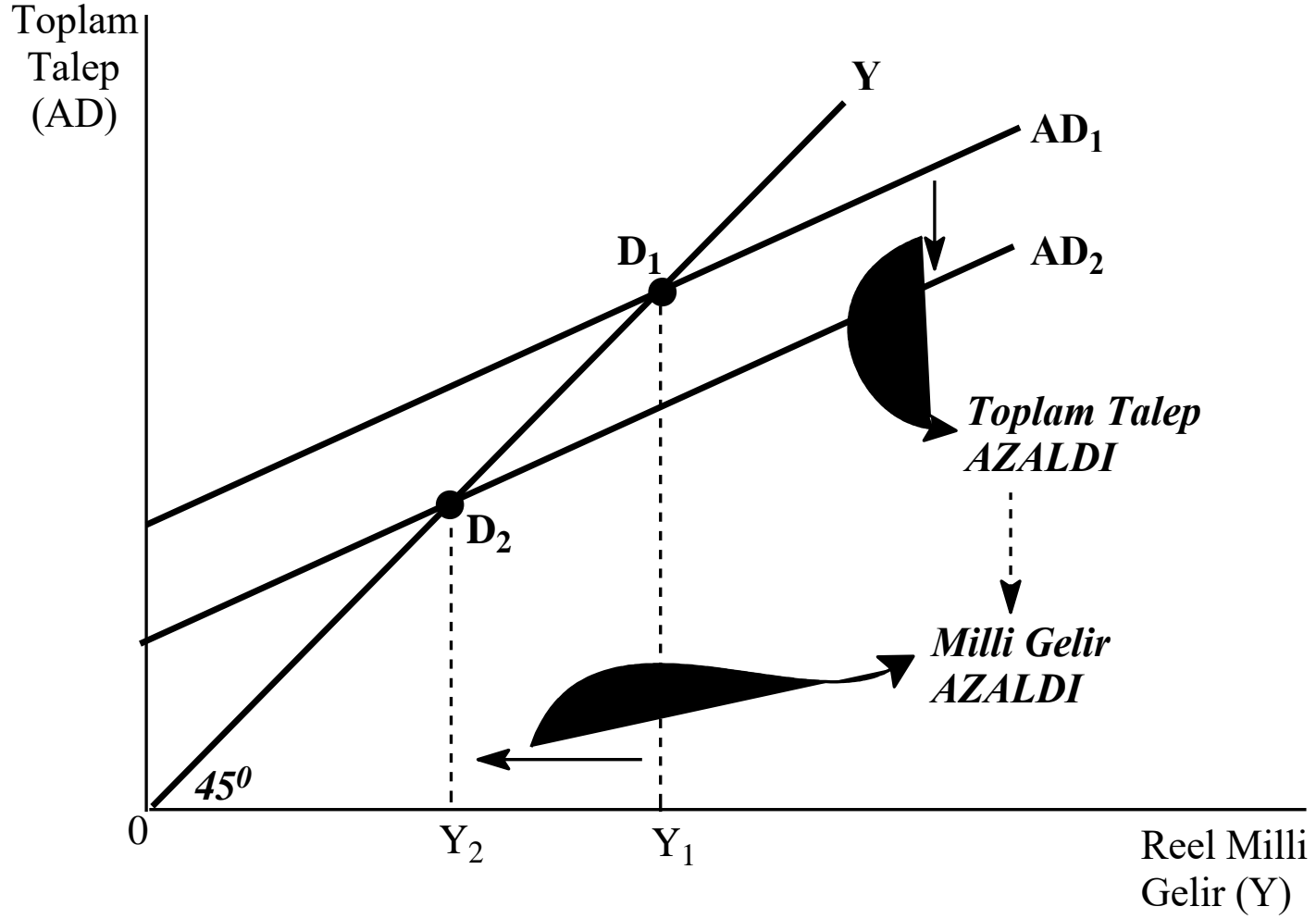
Denge Milli Gelir Düzeyi

Denge Milli Gelir Düzeyinin Değişmesi (MG arttı/toplam talep arttı)

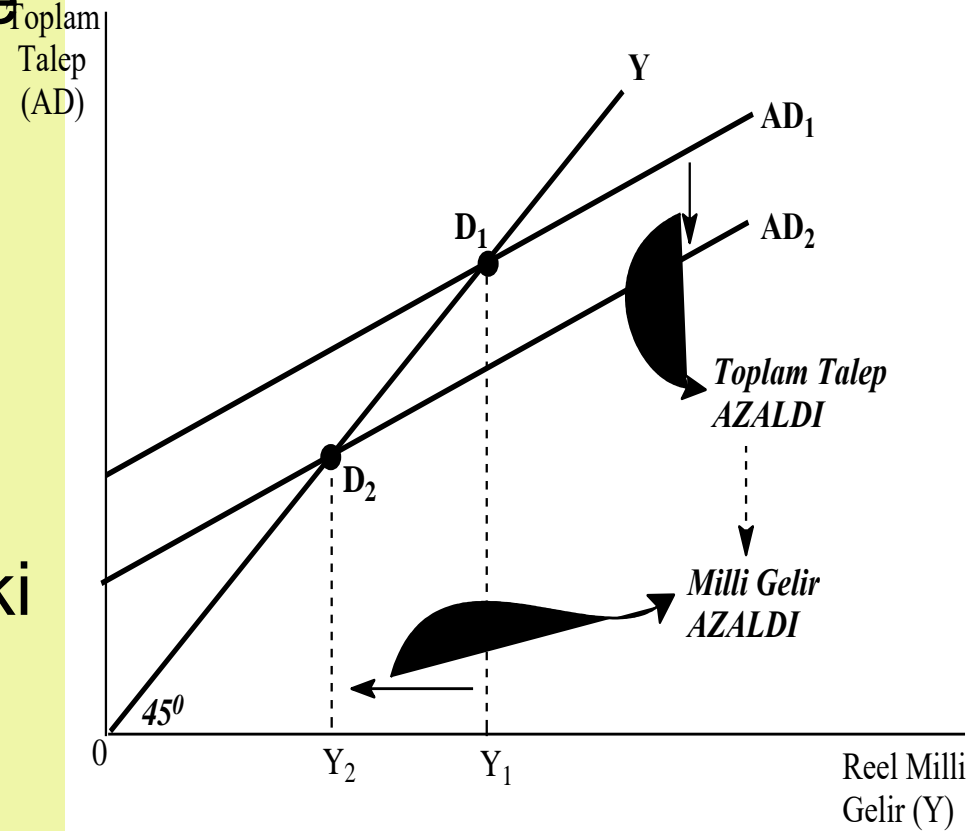

Denge Milli Gelir Düzeyinin Değişmesi (MG azaldı/toplam talep azaldı)

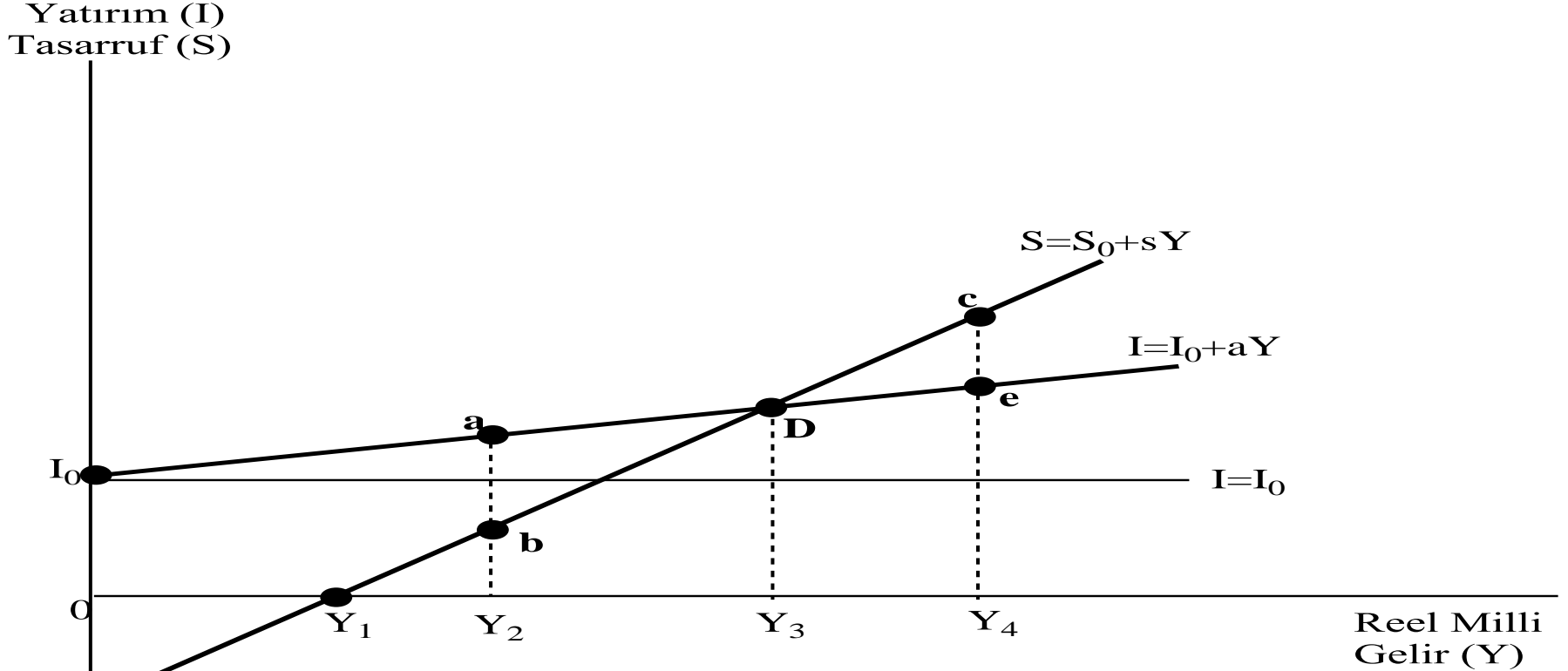

Denge Milli Gelir Düzeyinin Değişmesi (MG azaldı/toplam talep azaldı)

- Toplam talep azaldı ve denge D2 ye geriledi.
- MG Y1 den Y2 ye geriledi.
- Demek ki TT te veya toplam harcamalardaki azalma MG i de azaltmaktadır.

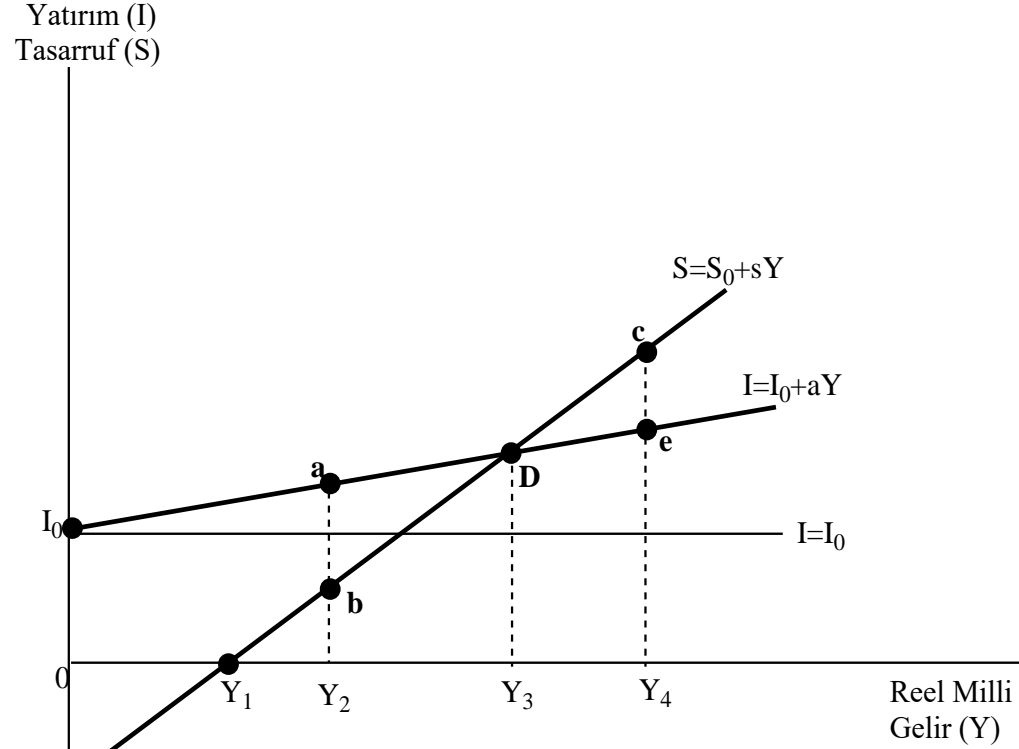

5. Tasarruf-Yatırım Eşitliği ile Milli Gelir Düzeyinin Belirlenmesi

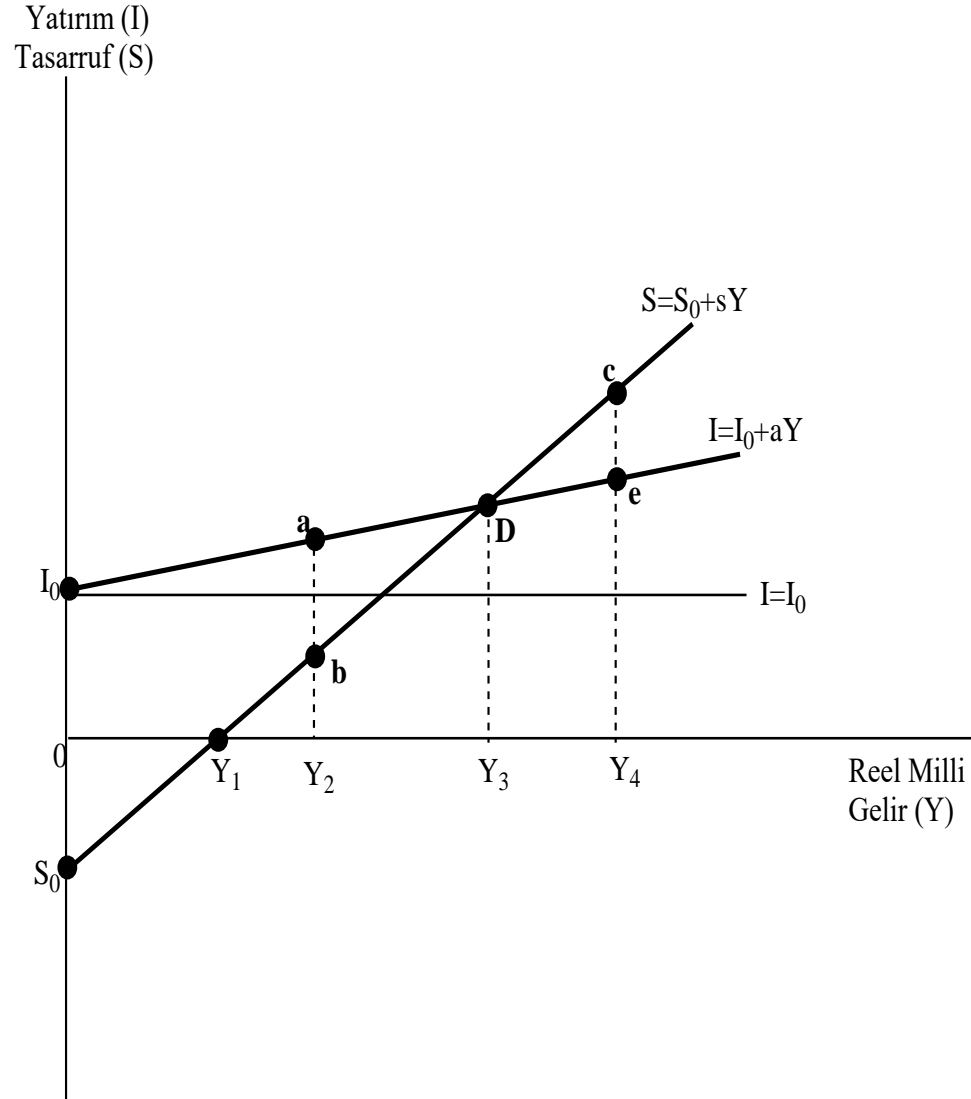

5. Tasarruf-Yatırım Eşitliği ile Milli Gelir Düzeyinin Belirlenmesi

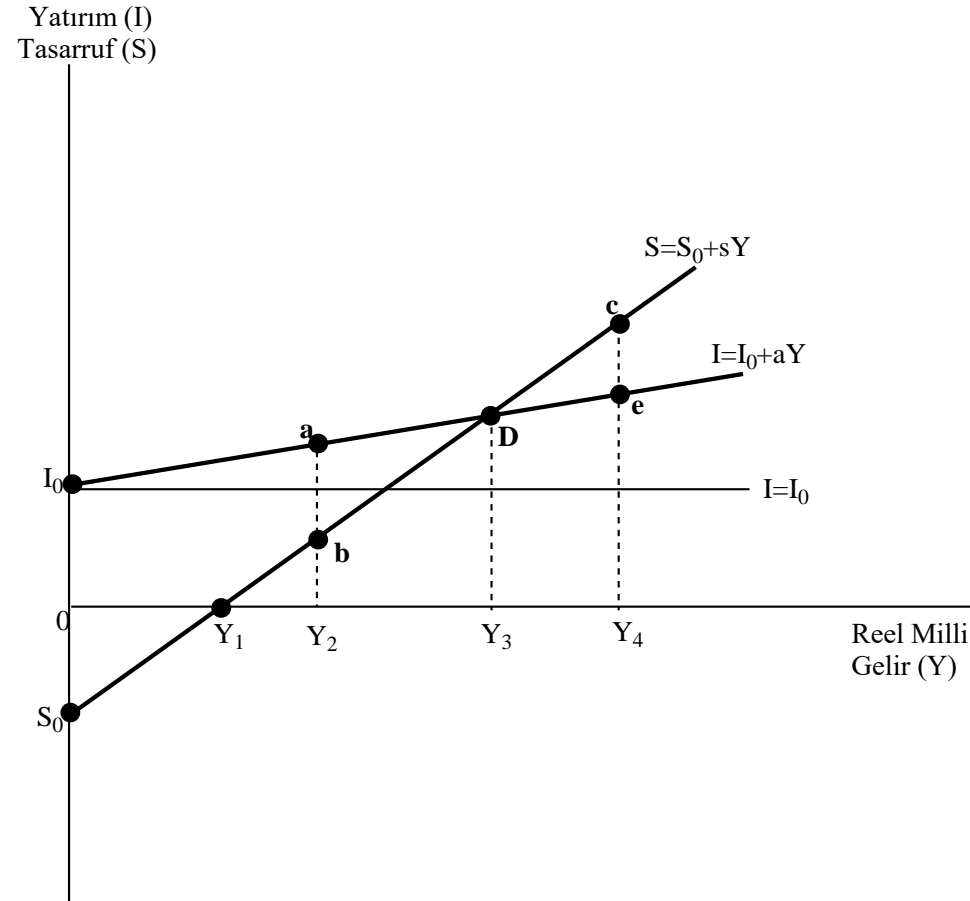
- Tasarruf-yatırım eşitliği ile milli gelirin dengesi, **planlanan tasarruflar ile planlanan yatırımların eşitlendiği toplam üretim düzeyinde oluşur.**
- Diğer bir ifadeyle, tasarruf yatırım eşitliğini sağlayan milli gelir düzeyi, denge milli geliridir. Bu durum bir ekonomide yapılan tasarrufların tamamının yatırıma dönüşmesi ile mümkündür.

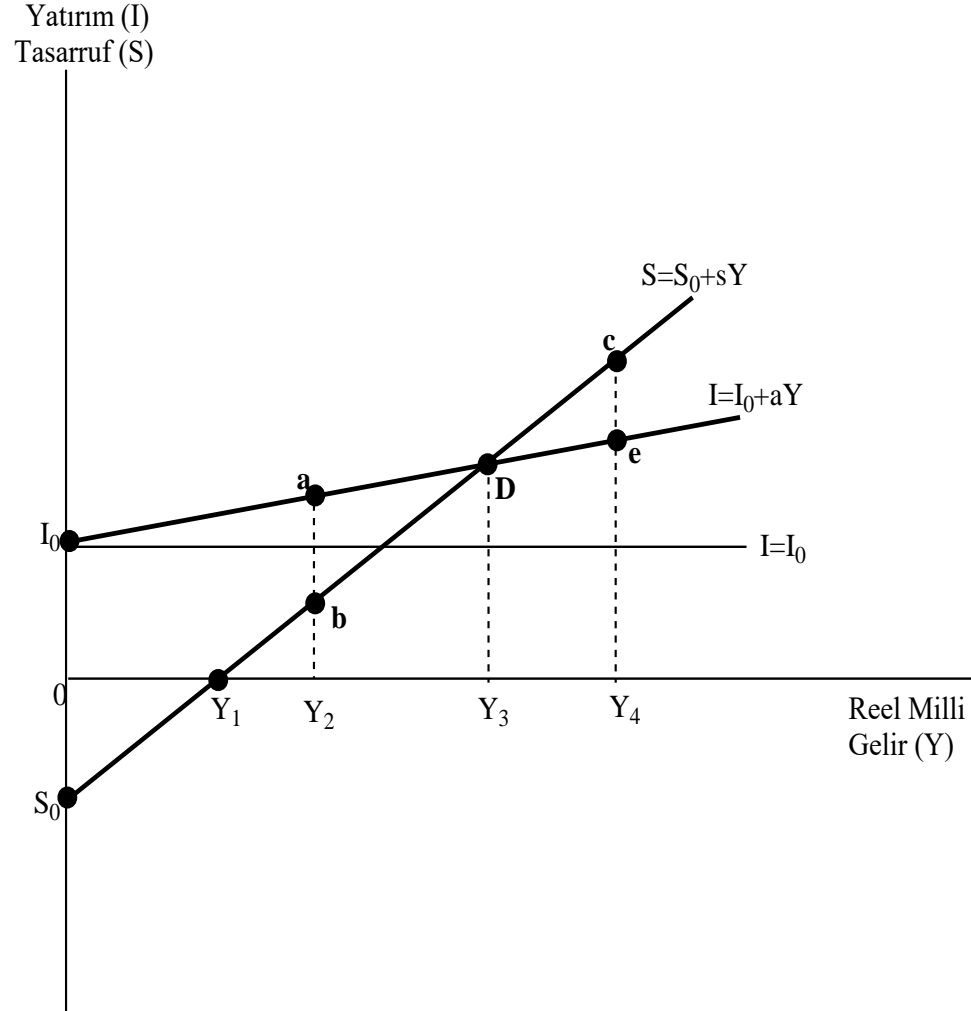
- Şekilde **MG dengesi D** noktasında gerçekleşir. Denge MG düzeyi ise Y_3 'dür.
- **Bu milli gelir düzeyinin dışında milli gelir dengesi oluşamaz.**
- **Y_1 gelir düzeyinde:**
- **tasarruf yoktur.**
- Y_1 gelir düzeyinin altında ise eksi tasarruf vardır.
- Yani önceden yapılan tasarruflar çözülmekte veya borç alınmaktadır.

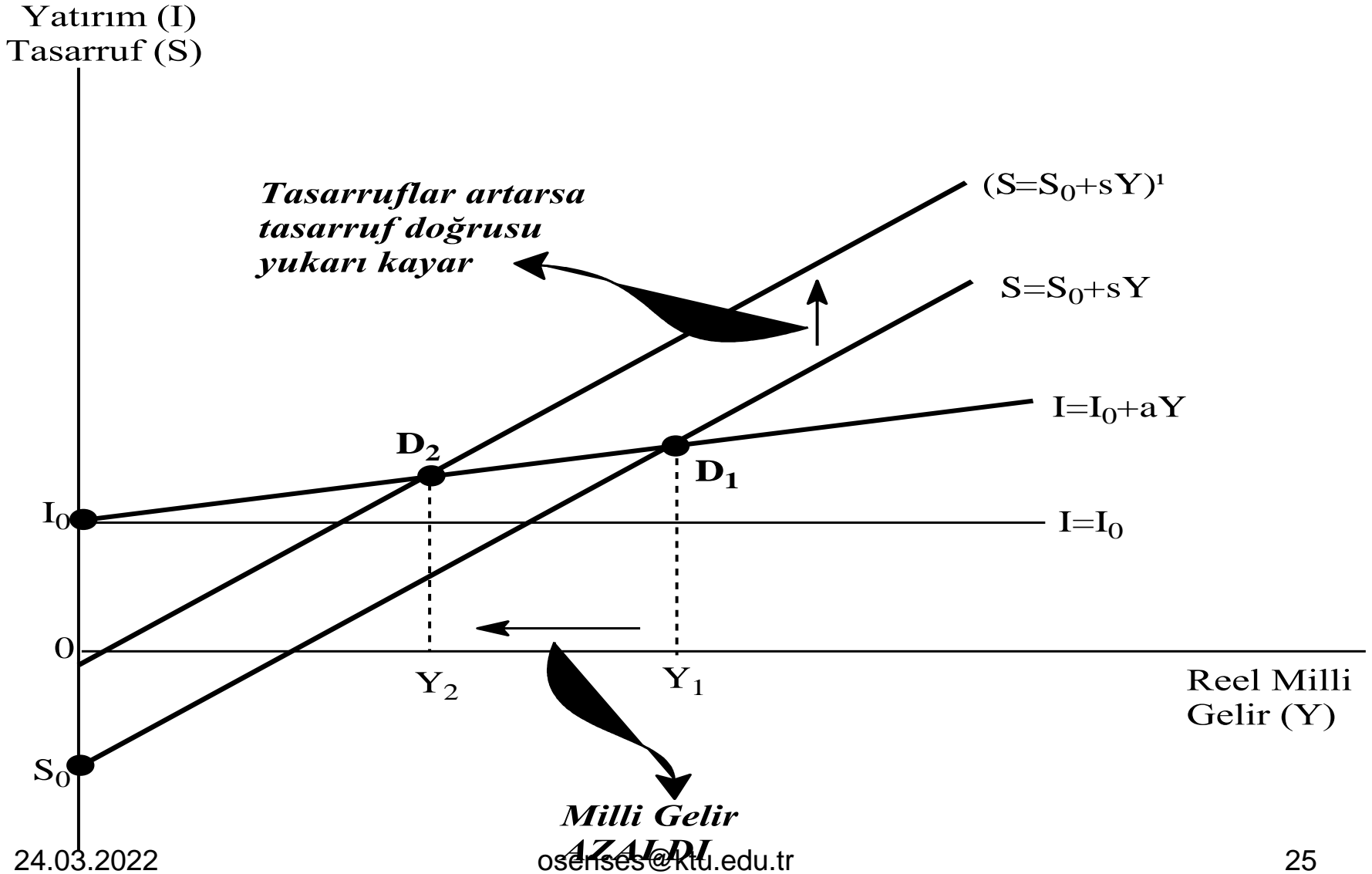
- **Y3 milli gelir seviyesinin altında**,örneğin ,
- Y2 milli gelir seviyesinde tasarruflar yatırımlardan daha azdır. $I > S$
- **Toplam tasarruf miktarı bY_2 ,**
- **toplam yatırım harcaması miktarı da aY_2 aralığı kadardır.**
- **Açık ab aralığı kadardır.**
- **Y3 milli gelir seviyesinin üzerinde,**
- **örneğin Y4 milli gelir seviyesinde tasarruflar yatırımlardan daha fazla olacaktır. $S > I$**

- Toplam tasarruflar cY4 aralığı kadar,
- yatırım harcamaları ise eY4 aralığı kadardır.
- Yatırıma dönüşmeyen tasarruf miktarı ce aralığına eşittir.
- Demek ki tasarrufların tamamı yatırıma dönüşmemiş,
- BİR KISMI YASTIK ALTINA GİTMİŞTİR.

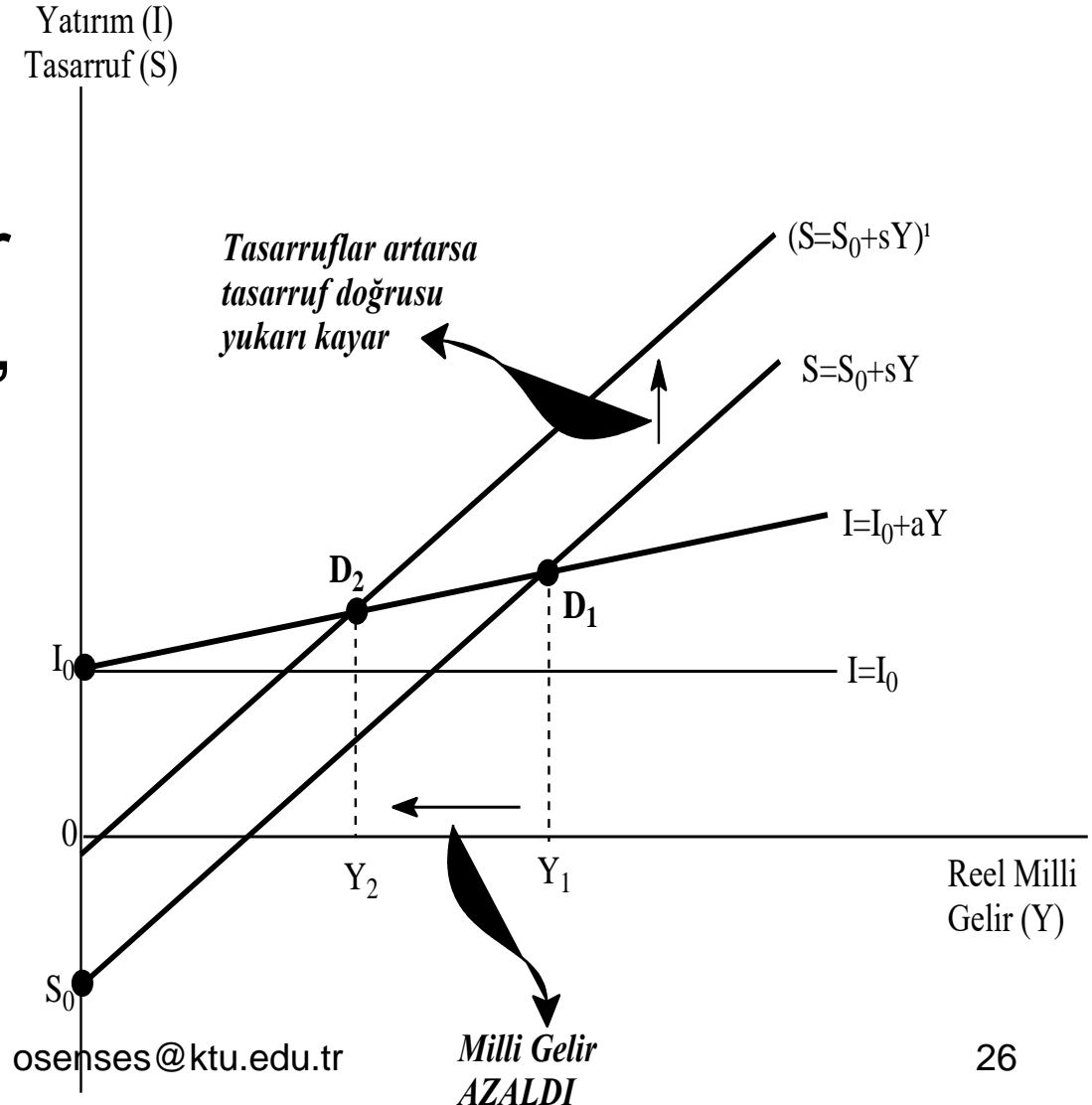

* 6. Tasarruf Paradoksu (Çelişkisi)

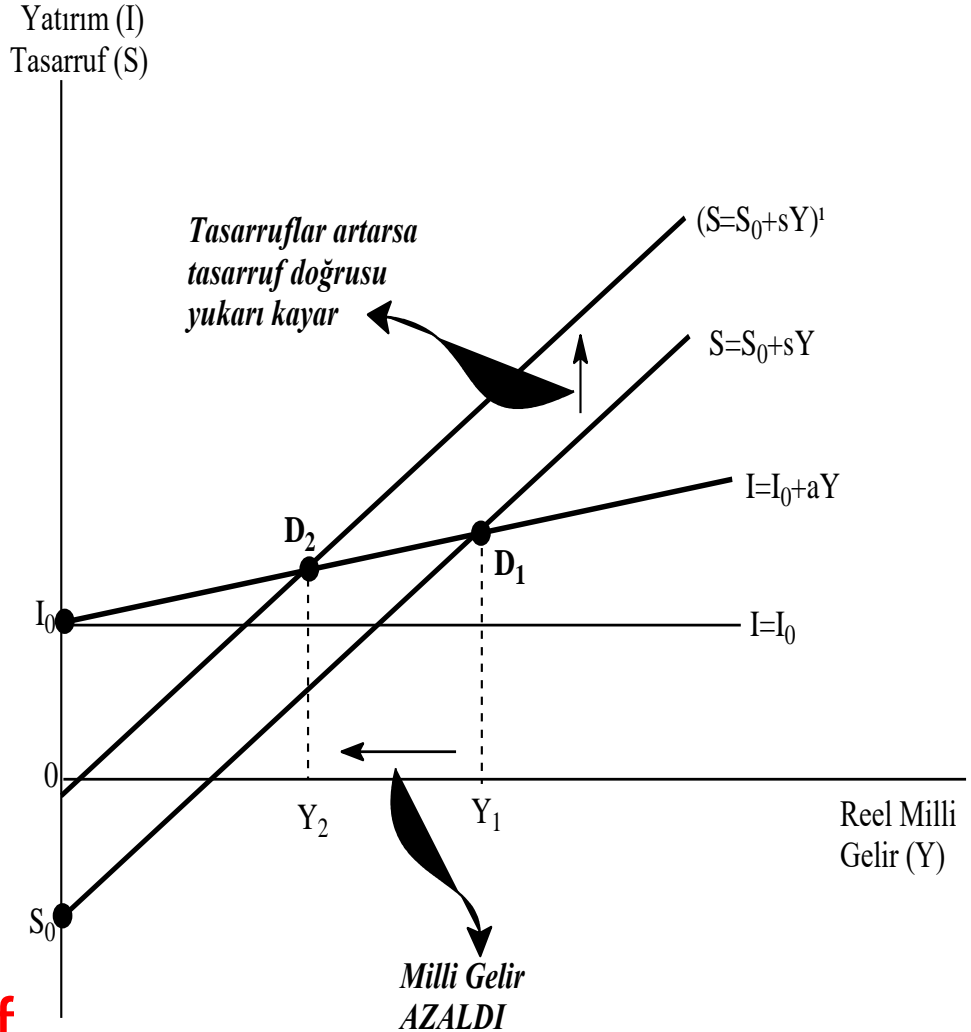
* 6. Tasarruf Paradoksu (Çelişkisi)

- Bir ekonomide tasarruflar artarsa, yatırımlar artar, üretim artar, milli gelir artar, ekonomi büyür, bireylerin refah düzeyi artar.

* 6. Tasarruf Paradoksu (Çelişkisi)

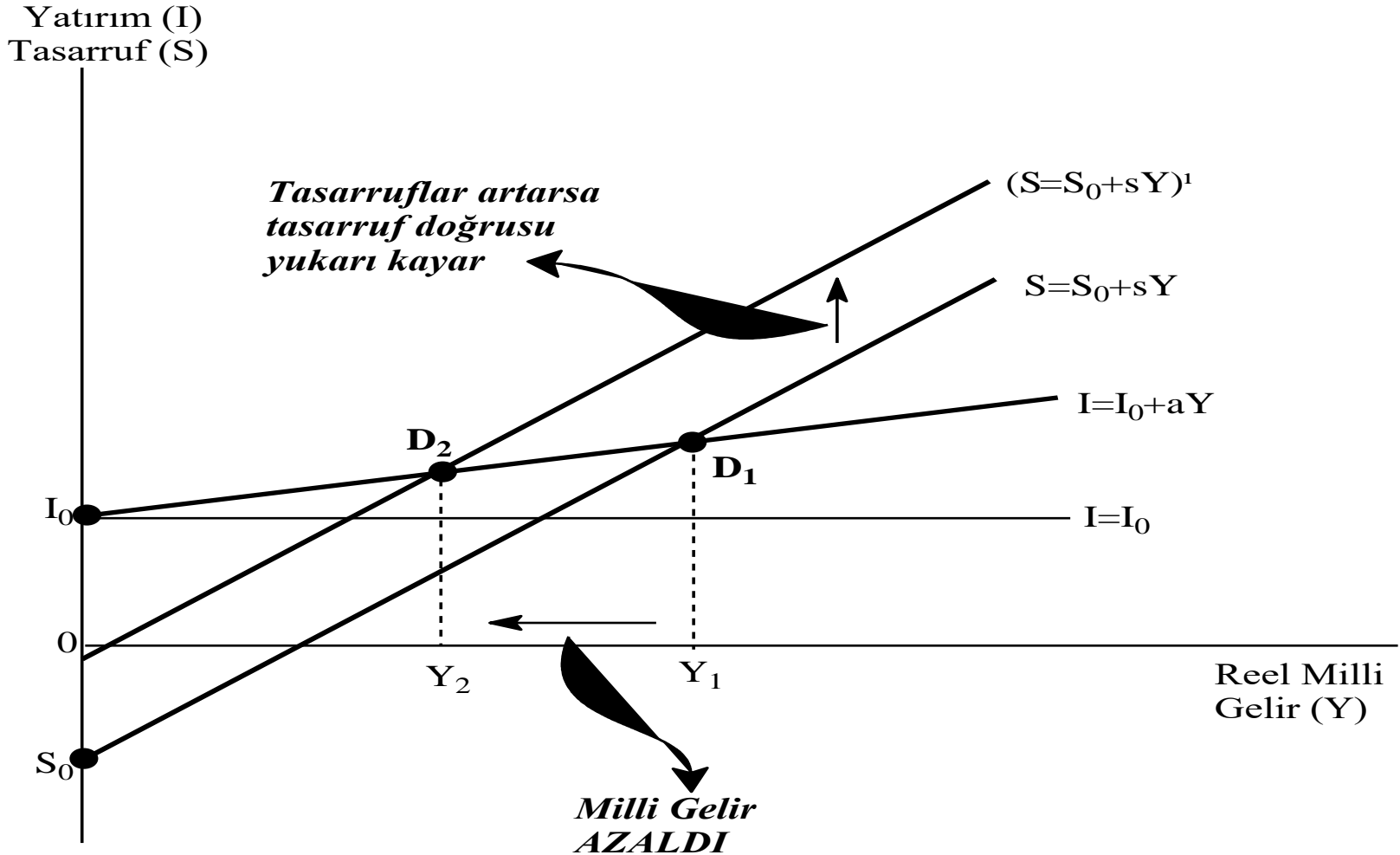
- Ancak gerektiğinden fazla tasarruf yapılması da milli gelir düzeyini azaltmaktadır yani kalkınmayı olumsuz etkilemektedir. Bu çelişkili bir durumdur. Aynı milli gelir seviyesinde daha fazla tasarruf yapılmasına ve yatırıma dönüşmeyen tasarrufların milli geliri azaltmasına **tasarruf paradoksu veya tasarruf çelişkisi** denir.

Bu nasıl olur?

- Bireyler elde ettikleri harcanabilir gelirlerini ya harcarlar, ya da tasarruf ederler. **Tasarrufların fazla olması, tüketim harcamalarının az olması anlamına gelir. Talep düşük olur.**
- Ekonomide üretilen mallar satılamaz.
Stoklar artar.
- **Üretim azalır.**
- **Reel milli gelir azalır.**
- MG deki azalmalara bağlı olarak ekonomi küçülür. Hatta, MG **in azalmasıyla tasarruflar bile azalır.** Çünkü, tasarruflar da milli gelirin doğru yönlü bir fonksiyonudur.

Tasarruf Paradoksu

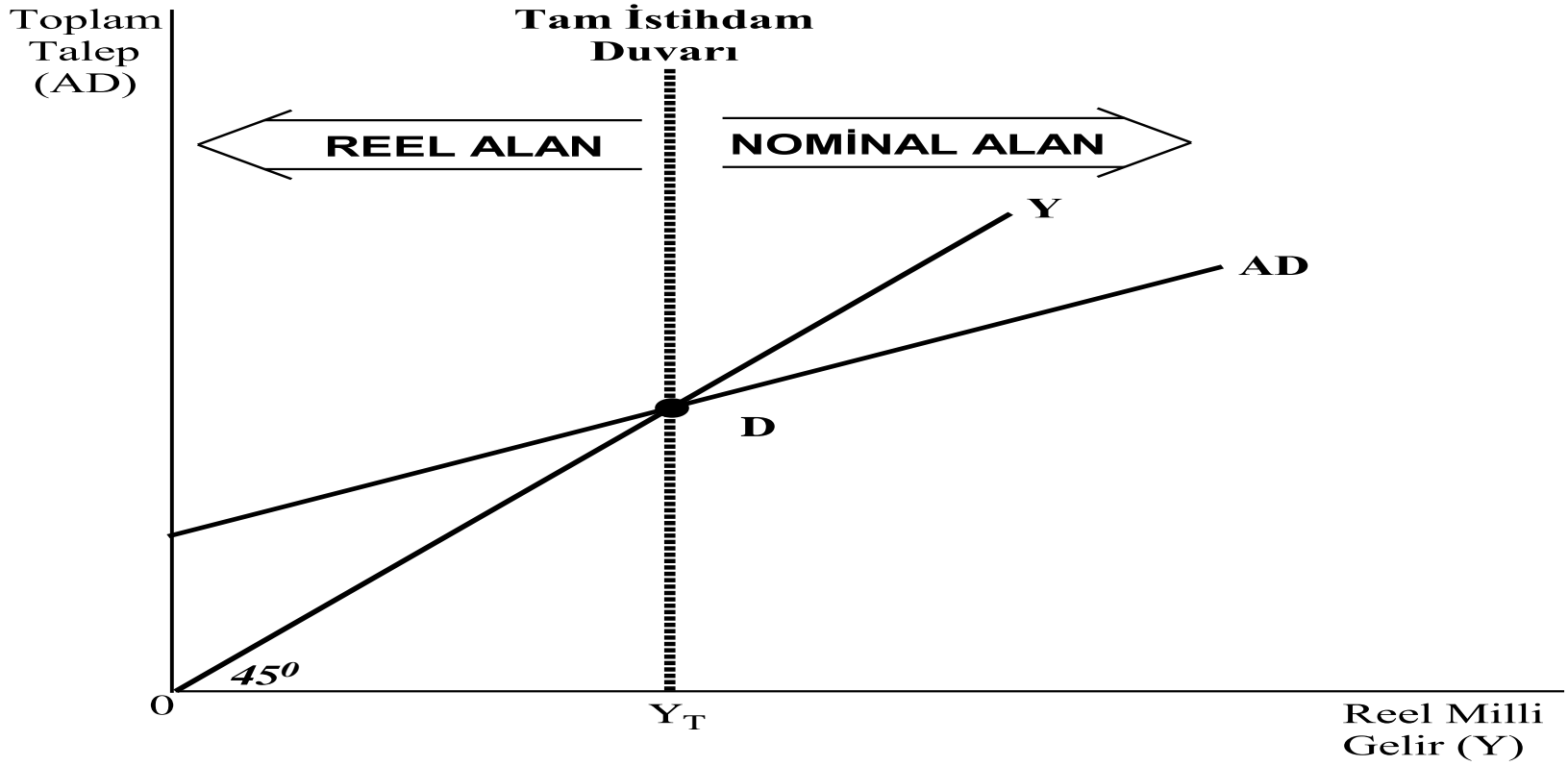

7. Tam İstihdam Milli Gelir Seviyesi

- Milli gelir seviyesi aynı zamanda istihdam seviyesini de gösterir.
- İdeal denge olduğunda tam istihdam vardır yani işsizlik yoktur.
- **Sermaye faktörü** tam olarak kullanılmakta olup, **fabrikalarda kapasite kullanım oranı %100'dür.**
- Ekonomide **iş arayanların** hepsi iş bulmaktadır.
- **Sadece doğal işsizlik vardır.**

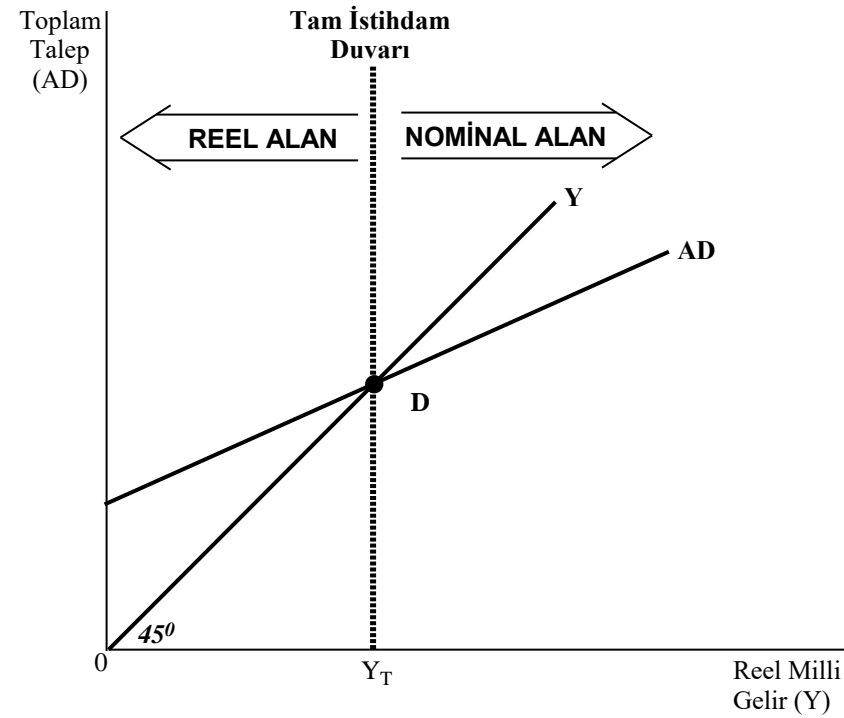
- **Giriřimciler** iřlerini kurmuřlar ve yürütmektedirler iřsiz deęildirler.
- **Doğal kaynaklar** iřlenmektedir.
- Ekonomide enflasyon veya deflasyon yoktur.
- Milli gelir seviyesi, ekonominin en olumlu řartlarda ulařabileceęi en yüksek milli gelirdir.
- **Buna potansiyel milli gelir veya tam istihdam milli gelir düzeyi denir.**

Tam İstihdam Milli Gelir Seviyesi

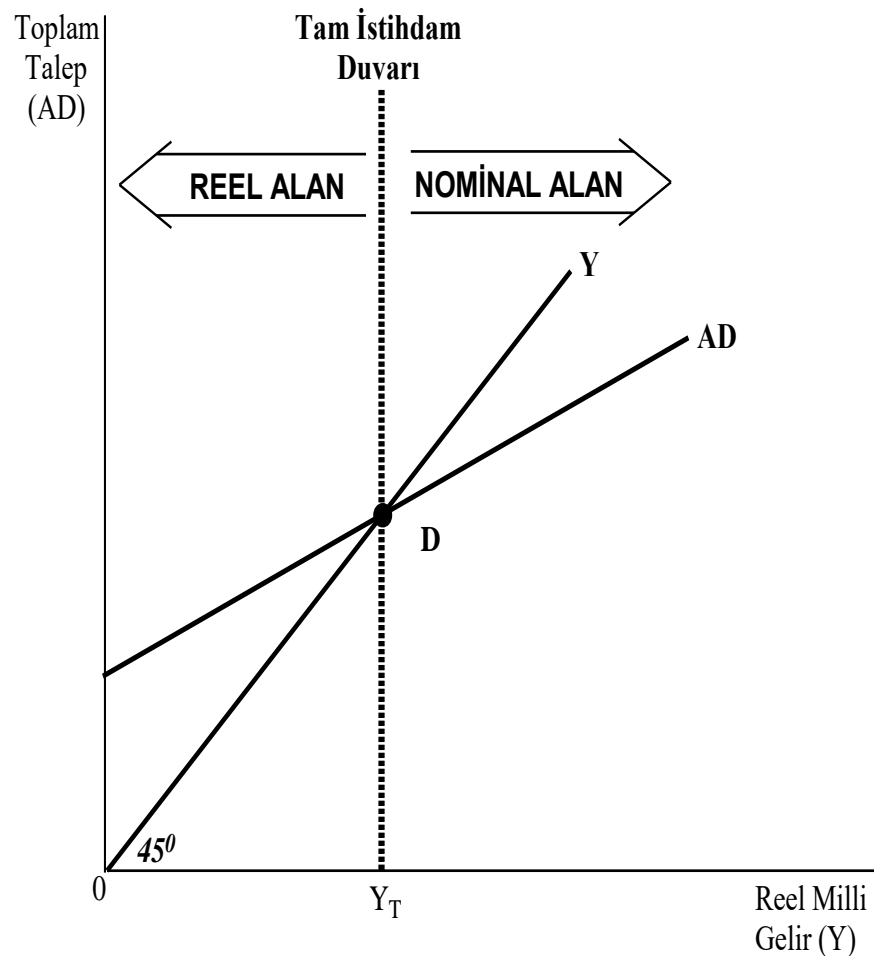

- Y_T milli gelir seviyesi, tam istihdam milli gelir seviyesini göstermektedir. Toplam arz ve toplam talep eşitlenmiştir, **enflasyon veya deflasyon yoktur**. Y_T milli gelir seviyesinden yukarı çıkan kesikli doğruya **tam istihdam duvarı** denir.

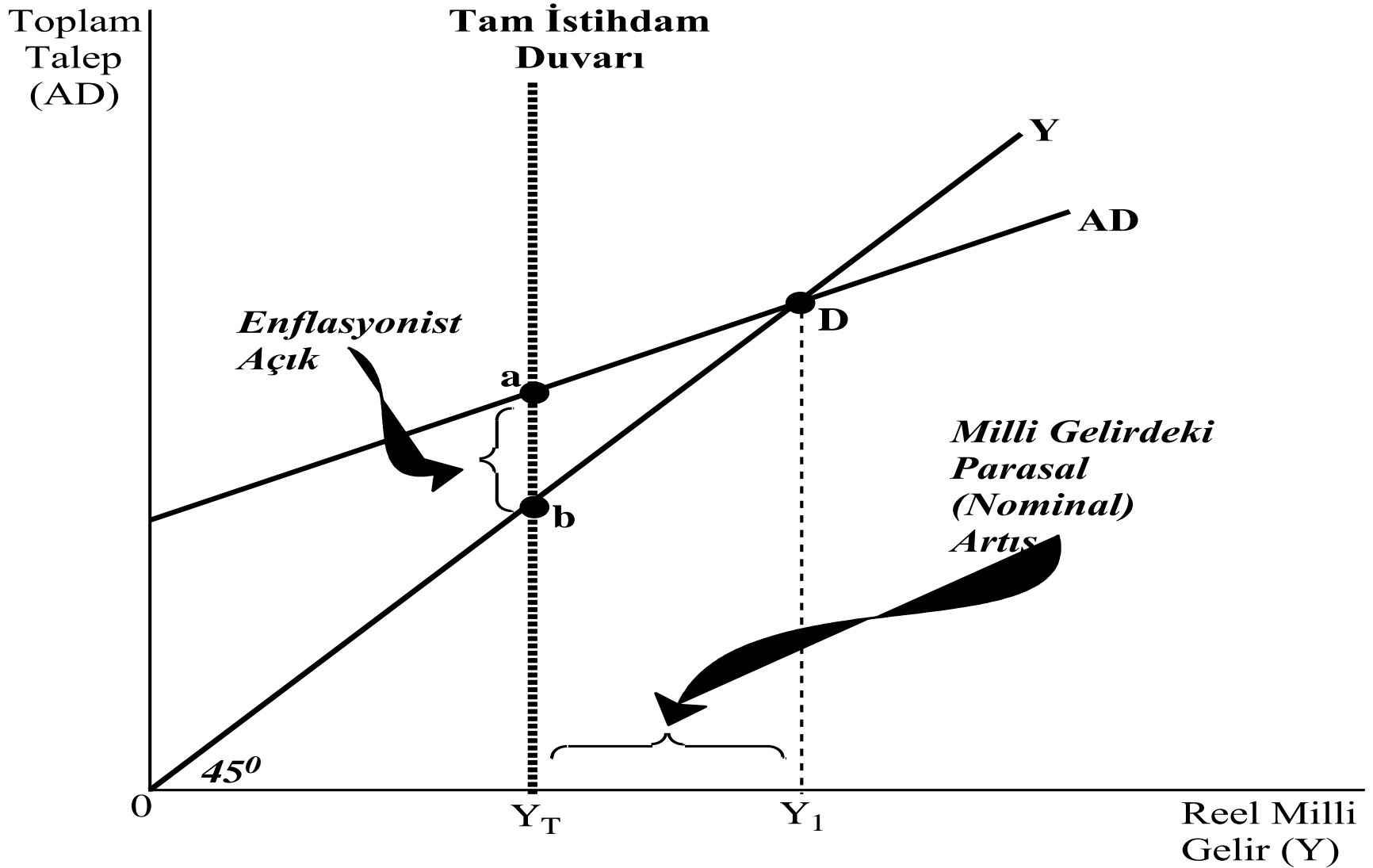
- **YT doğrusu**, bir ekonomide mevcut kaynaklarla erişilebilecek en yüksek MG düzeyi ve en yüksek istihdam düzeyini gösterir.
- **YT gelir seviyesinden sonra üretimi artırmak mümkün değildir.**
- Eğer MG daha fazla çıkıyorsa, demek ki bu parasal yani nominal bir artıştır. Gerçek üretim artışı değildir.

- YT gelir seviyesine kadar üretimi reel olarak artırmak mümkündür.
- O yüzden YT doğrusunun sağ tarafına *nominal alan*, sol tarafına ise *reel alan* denilir.
- **Milli gelir artışları YT seviyesine kadar reel, ondan sonra nominal olacaktır.**

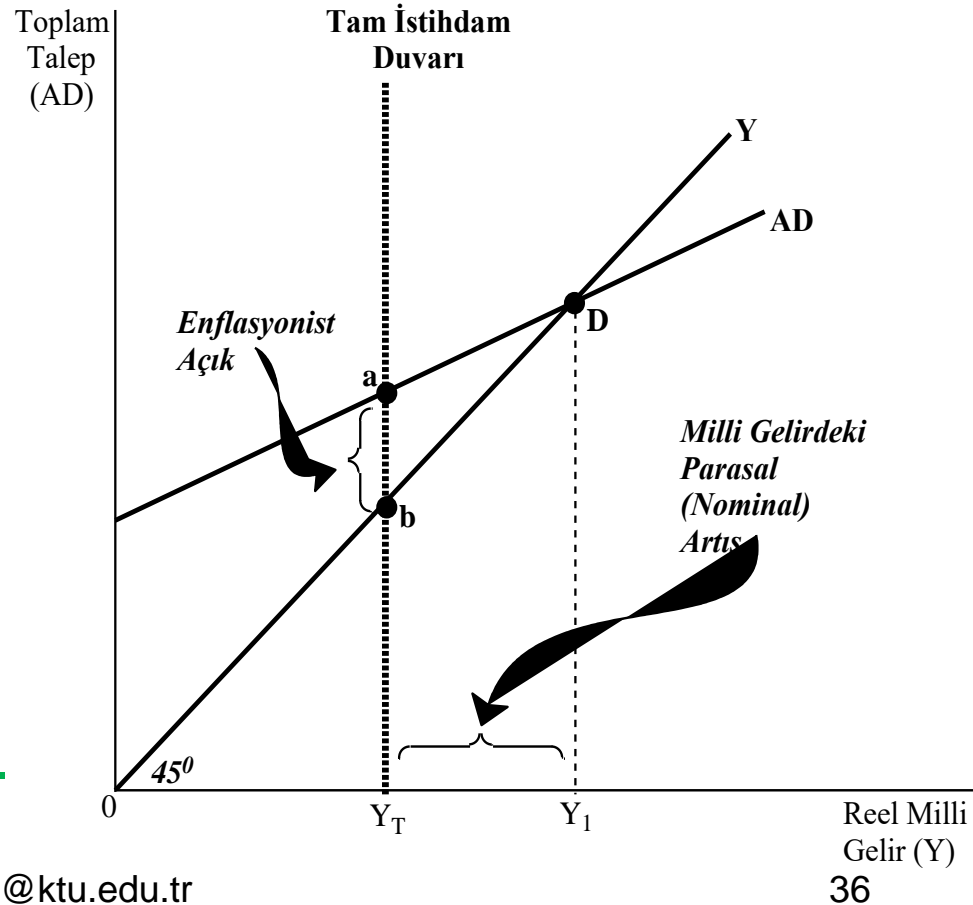

8. Enflasyonist Açık

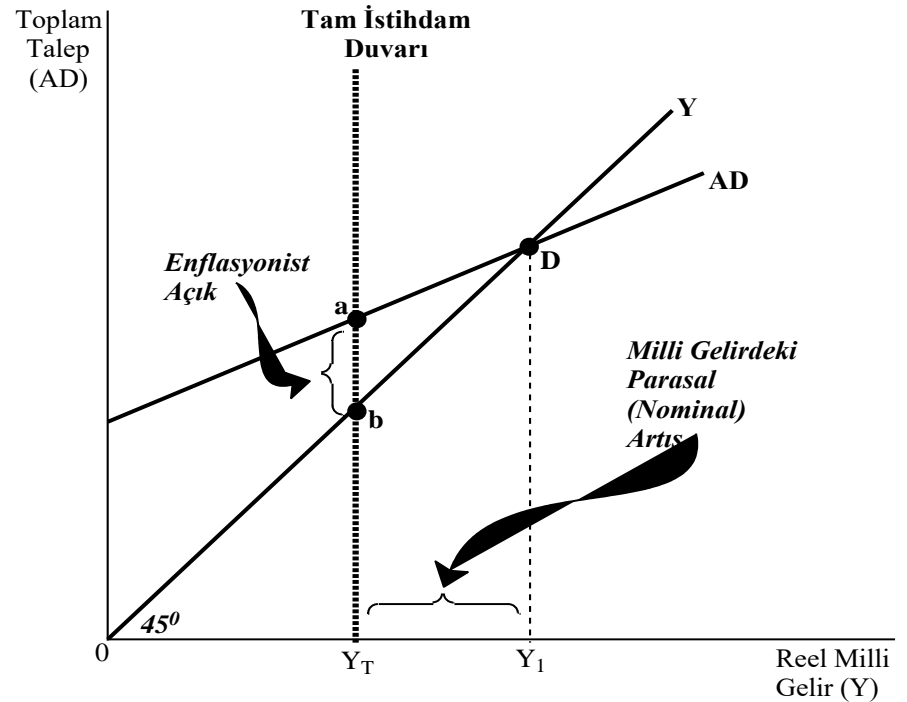

Enflasyonist Açık

- Milli gelir, nominal alanda dengeye gelirse **enflasyonist açık** vardır.
- Tam istihdam duvarının sağ tarafı nominal alandır.
- Ekonomi tüm kaynaklarını kullandığında bile tam istihdam duvarının ilerisinde bir üretim yapması ve milli gelir denge seviyesine ulaşması mümkün değildir.

- Ancak, malların fiyatları parasal olarak arttığı zaman, aynı miktarda mal üretiliyor olsa bile daha fazla milli gelir rakamına ulaşılır.
- Bu gerçek bir üretim artışı değil, fiyat yükselmelerinden yani enflasyondan kaynaklanan bir artıştır.

- Böyle durumlarda hükümetler ekonomiye müdahale eder.
- DARALMACI yönde
- maliye ve para politikaları **izlenir.**
- Toplam talep azaltılır.
- Talep azaldığında AD doğrusu aşağıya doğru kayar. Yeni denge b noktasında olduğunda enflasyonist açık ortadan kalkar.

a.Maliye Politikası İle Enflasyonun Önlenmesi

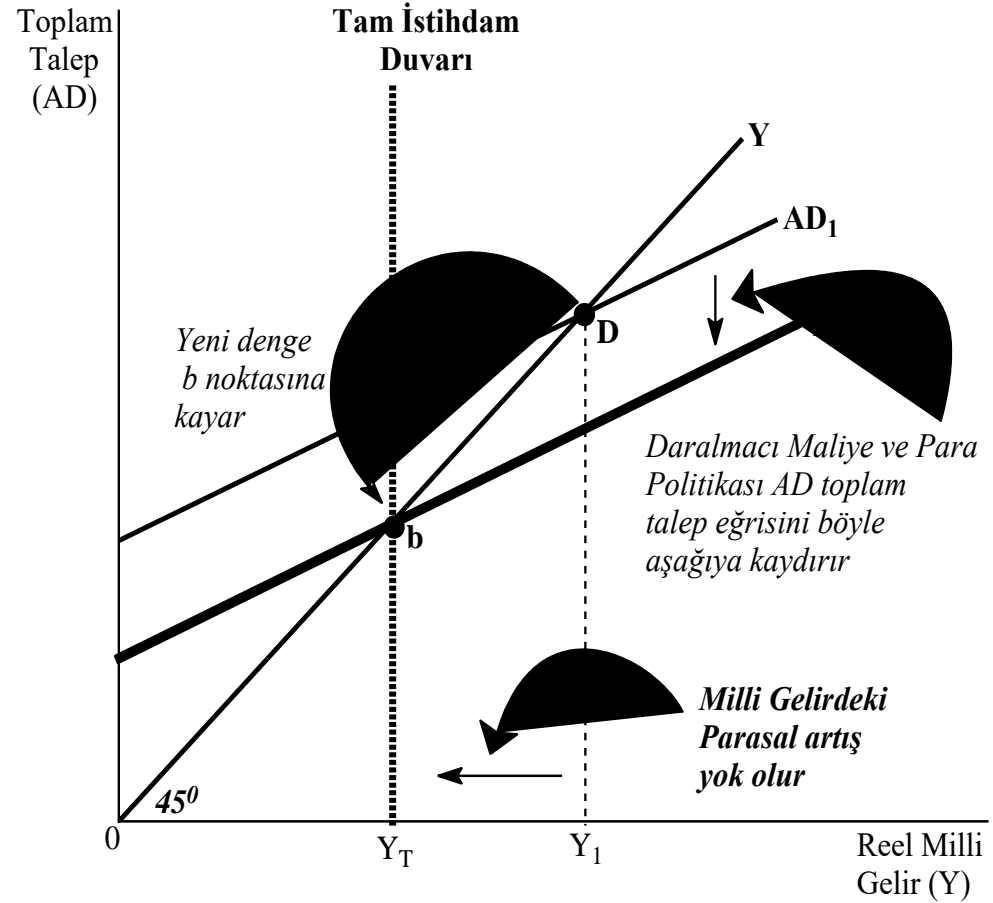
- Maliye politikasının iki aracı vardır. Bunlar :
- 1.kamu harcamaları ile
- 2.vergiler ve iç borçlanmadır.
- Kamu harcamaları,
- ücretler, maaşlar, emeklilere, dul ve yetimlere verilen maaşlar ve karşılıksız yardımlar, üretime verilen teşvikler, devletin yaptığı yatırım harcamaları vb.dir.

- Vergilerin değiştirilmesi ile bireylerin veya firmaların elinde kalan gelir değiştirilebilir. Bu araçlar kullanılarak piyasadaki toplam talep değiştirilebilir.

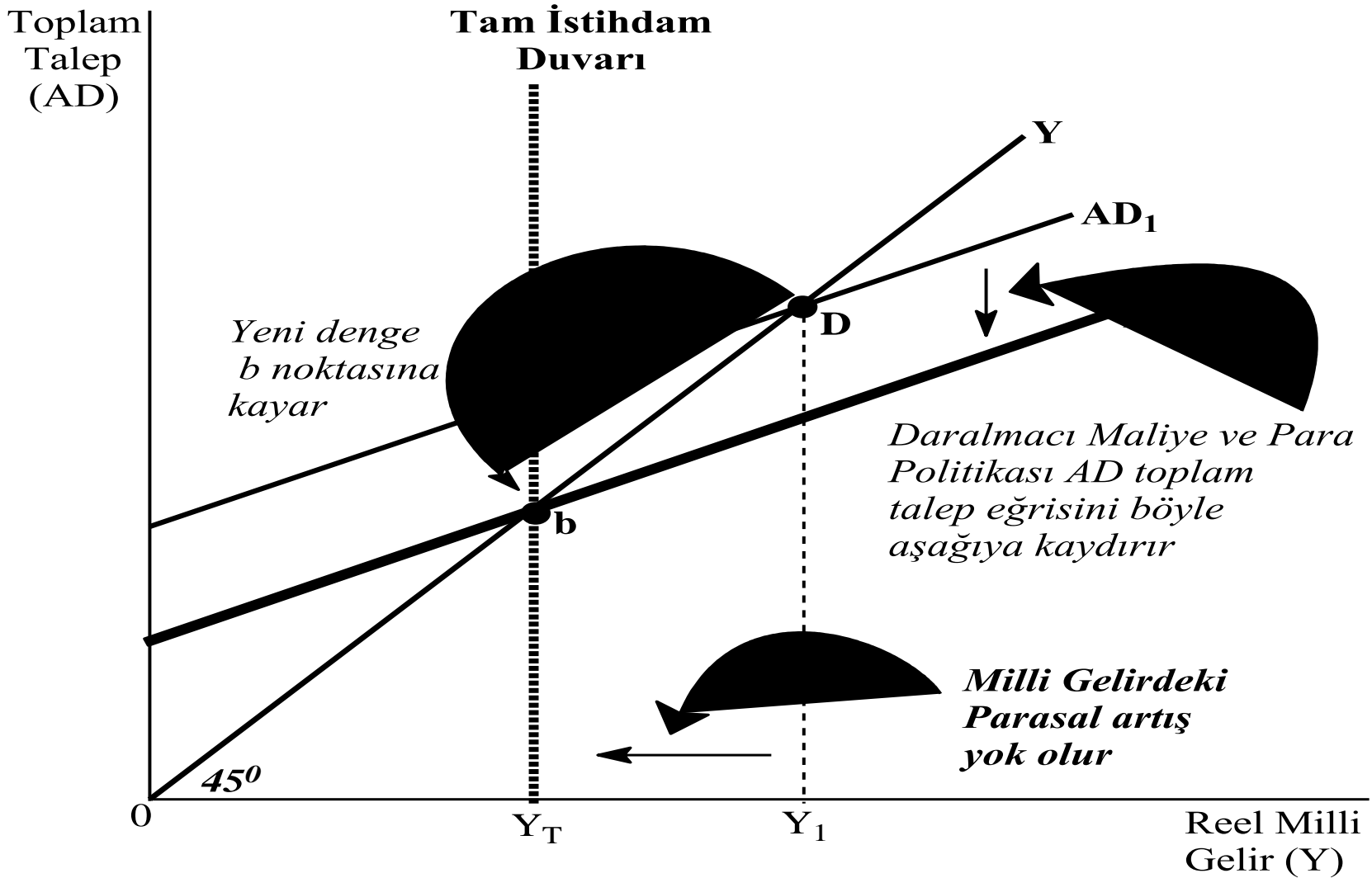
- **Devlet harcamalarını artırır**,
- vergileri düşürürse,
- iç borçları geri öderse
- **genişleyici maliye politikası** uygulamış olur.
- **Piyasadaki toplam talep düzeyini artırır.**
- **Eğer devlet harcamalarını kısarsa,**
- vergileri artırır,
- iç borçlanmaya giderse,
- o zaman da **daralmacı maliye politikası** uygulamış olur.
- **Piyasadaki toplam talep düzeyini düşürür.**

- **Enflasyonist açık durumunda,**
- toplam talep toplam arzdan fazladır. **TT>TA**
- **Daralmacı maliye politikası uygulanarak, toplam talep azaltılır.**
- Yani tüm kamu harcamaları kısıılır.
- İşçi ve memurların ücret ve maaşlarına zam yapılmaz.
- Devletin cari harcamalarında tasarruf önlemleri uygulanır.
- Devlet yeni alt yapı yatırımlarına girişmez.
- Diğer taraftan vergi oranları ve vergilerin kapsamı genişletilir.

- Böylece, bireylerin ve firmaların elinde daha az gelir kalması sağlanır.
- Toplam talep doğrusu olan AD aşağıya doğru çekilir ve b noktasından geçmesi sağlanır.

Maliye Politikası İle Enflasyonun Önlenmesi

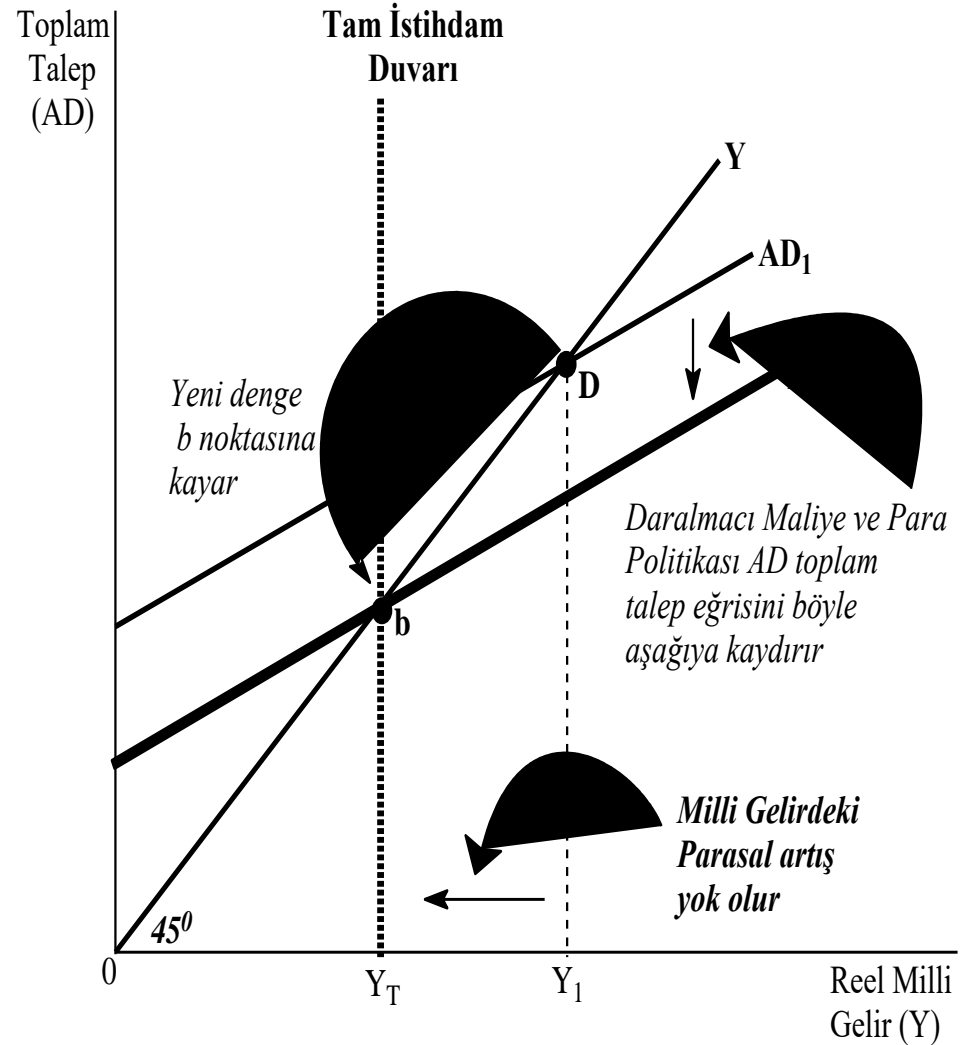
Daralmacı maliye politikası ile toplam talep azaltılır.

AD1 konumundan AD2 konumuna gelir.

Yeni denge b noktasında oluşur.

Yeni denge tam istihdam duvarı üzerinde olduğu için enflasyon yoktur.

Milli gelir Y_1 'den Y_T 'ye düşer. Böylece enflasyonist açık önlenir.

b.Para Politikası İle Enflasyonun Önlenmesi

- Para politikası Merkez bankasının piyasadaki para arzını artırması veya azaltmasıdır.
- **Para politikasının araçları;**
- açık piyasa işlemleri,
- yasal karşılık oranları,
- kredi üst sınırları,
- reeskont oranları ve
- seçimlik kredi politikasıdır.

- Merkez bankası bu araçları kullanarak piyasadaki para arzını artırabilir. Buna **genişletici para politikası** denir.
- Para arzının azaltılmasına ise **daralmacı para politikası** denir.

Daralmacı Para Politikasının Araçları!!!

- Açık piyasa işlemleri ile piyasaya tahvil veya hazine bonosu vb. araçlar satılır, karşılığında para alınır, para piyasadan çekilir, para arzı azalır.
- Yasal karşılık oranları yükseltilir, bankaların piyasaya daha az kredi vermesi yani fazla kaydi para yaratılması önlenir, piyasaya az para çıkar, para arzı azalır.

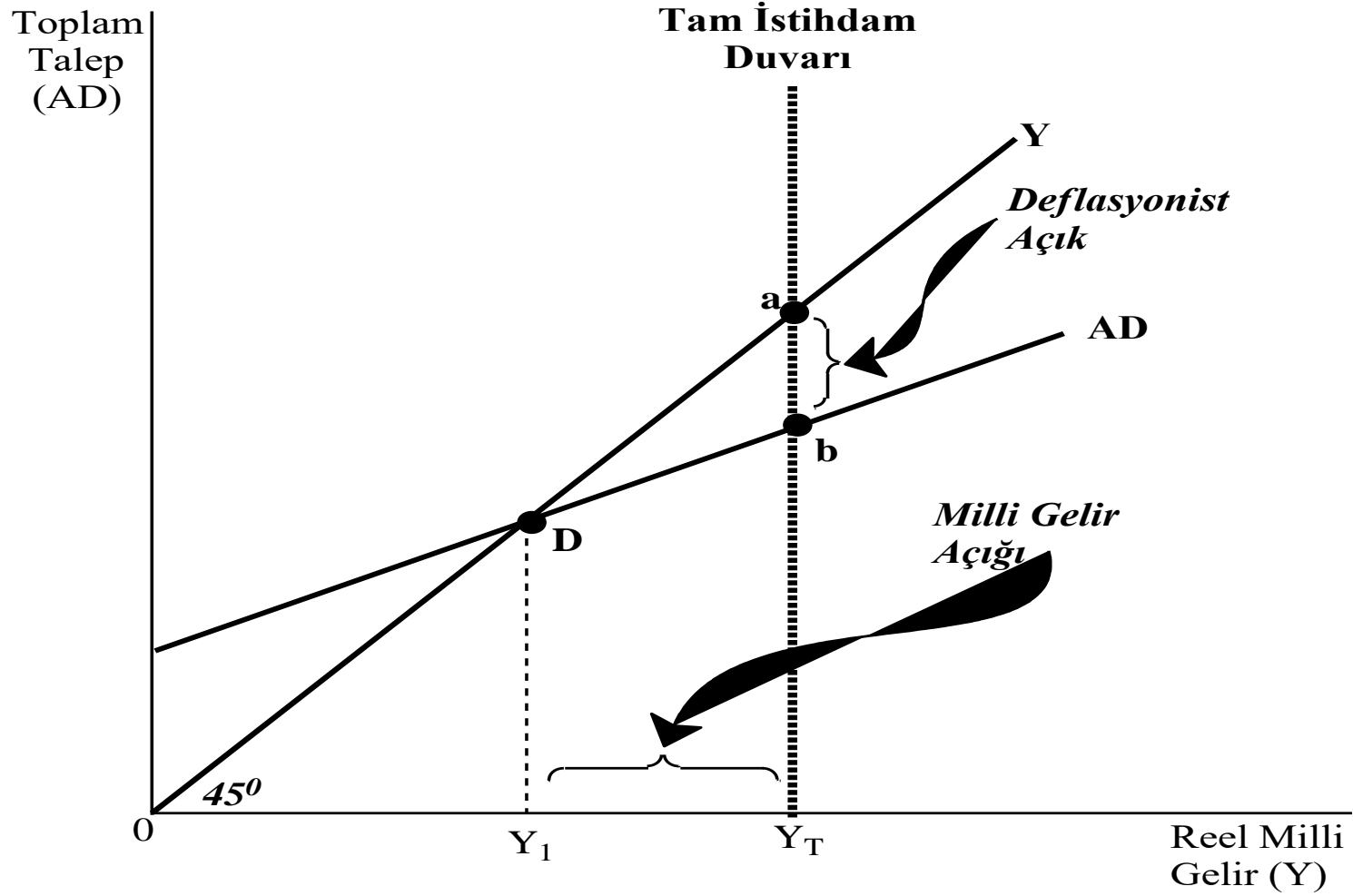
Daralmacı Para Politikasının Araçları!!!

- Bir kerede **verilecek kredi miktarına sınırlama getirilir**, yani üst sınır düşürülür, piyasaya az para verilebilir, para arzı azalır.
- **Reeskont oranları yükseltilir**, bankaların merkez bankasına senet iskonto ettirmesi caydırılır, piyasaya para verilmez, para arzı düşer.
- **Seçimlik kredi politikası ile** bazı sektörlerle veya bazı kredi türlerinin verilmesi yasaklanır.

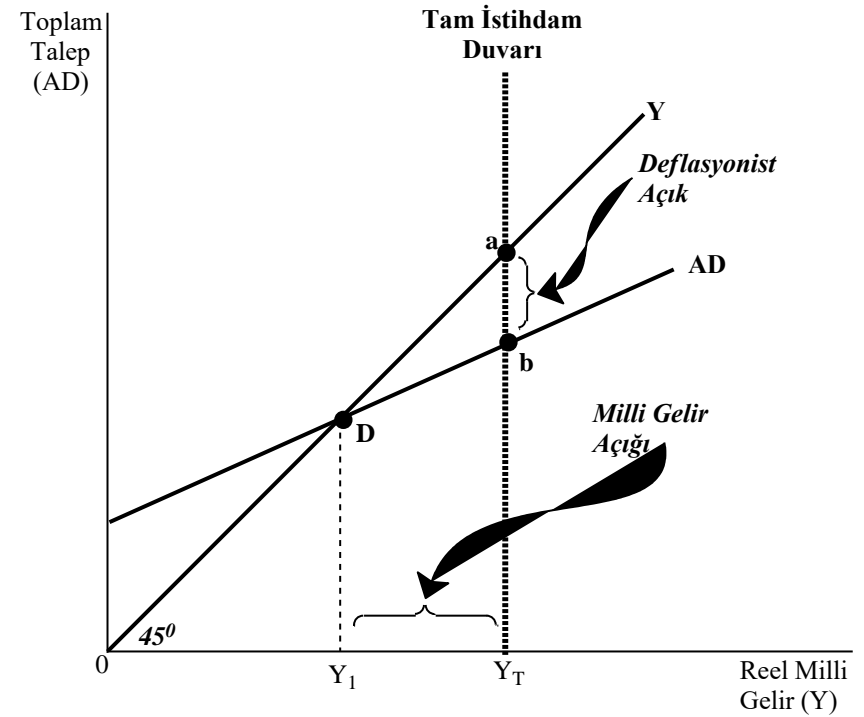
9. Deflasyonist Açık

- Milli gelir dengesi reel alanda gerçekleşirse *deflasyonist açık* vardır.
- Tam istihdam duvarının sol tarafı **reel alandır**.
- Deflasyonist açık olduğu durumda, ekonomide **talep yetersizliği** vardır.
- Aynı zamanda **işsizlik** söz konusudur.
- Eğer talep yetersiz ise, üretilen mallar satılamayacaktır.
- Satılamayınca da üretilmeyecektir. Üretim olmayınca, üretim faktörleri talep edilmeyecektir.

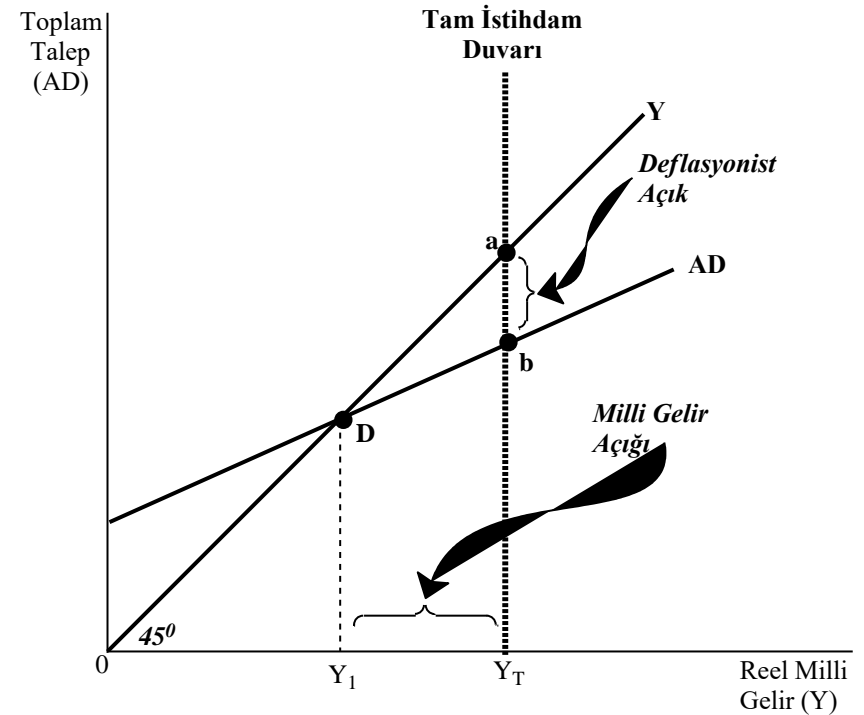
- Sonuçta;
- **tüm üretim faktörlerinin işsizliği** ortaya çıkacaktır.
- Ekonomide üretim kaybı vardır.
- Milli gelir olması gerekenden daha düşük seviyelerde olur.

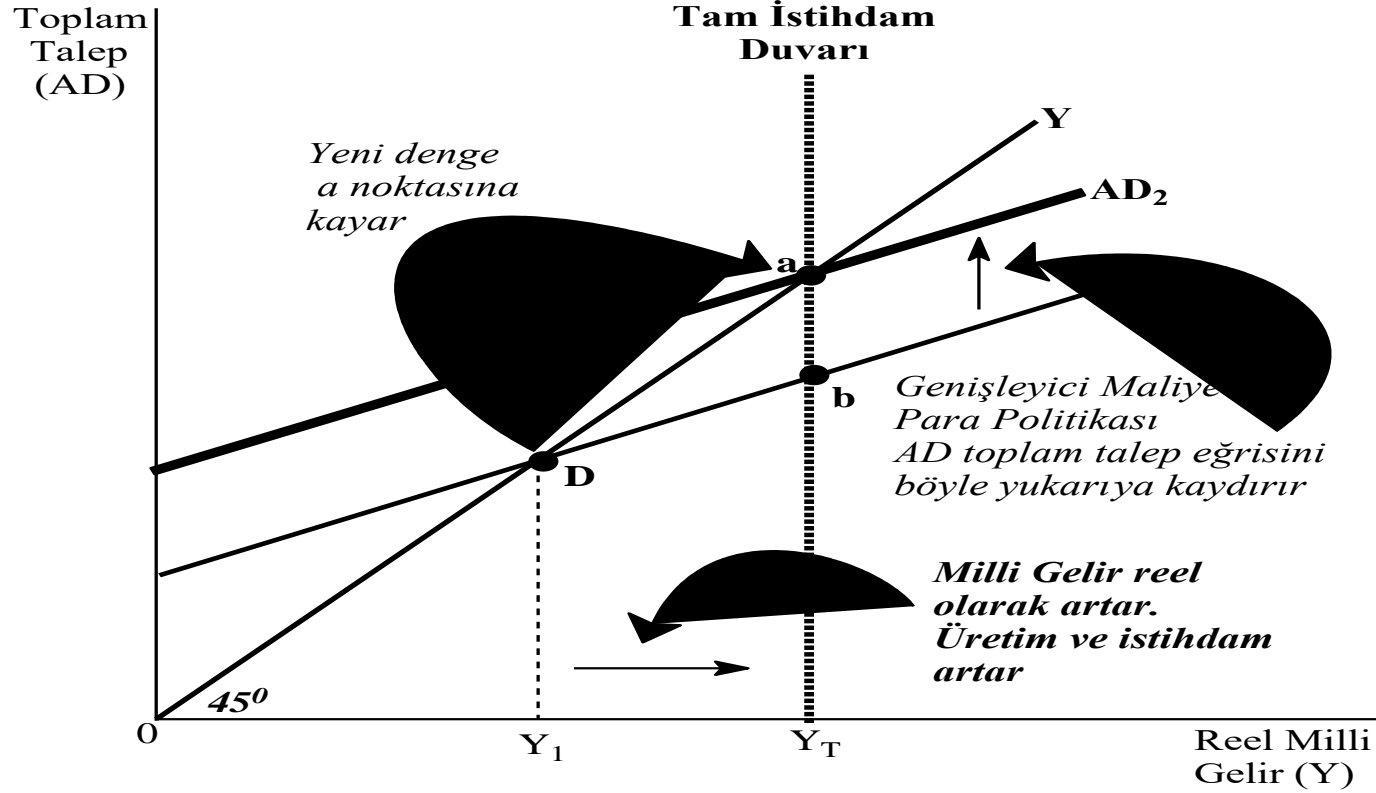
- Milli gelir dengesi tam istihdam duvarının sol tarafında **D** noktasında oluşmuştur.
- Milli gelir düzeyi **Y1** seviyesinde ve tam istihdam üretim seviyesinin altındadır.
- Toplam talep, toplam arzdan **ab aralığı** kadar azdır.
- Bu **ab aralığına** deflasyonist açık denir.

- Yani ekonomide deflasyon yani durgunluk vardır.
- Ekonominin hükümet müdahalesi ile canlandırılması gerekir.
- Uygulanacak politikalar ile ekonomideki toplam talep düzeyi artırılır.
- Yani **AD doğrusu yukarıya doğru kaydırılır.**
- Yeni dengenin **a noktasında** olması sağlanır.
- Böylece, **üretim, istihdam ve milli gelir artırılır.**
- Deflasyonist açık ortadan kalkar.

Deflasyonist açığın önlenmesi

Hükümet deflasyonist açığı önlemek için genişleyici para ve maliye politikası uygular

- ÇARPAN MEKANİZMASI

Çarpan Mekanizması

- $Y=C+I+G+(X-M)$ denkleminde,

C, I, G, M değişirse, milli gelir de değişecektir.

C, I, G, X artarsa, milli gelir de artacaktır.

Bu üçü azalır, milli gelir de azalır.

İthalat (M) ise milli gelirden sızıntıdır.

O yüzden **M** artarsa milli gelir azalır,

M azalır, milli gelir artar.

$$Y=C+I+G+(X-M)$$

- Ancak, denklemin sağ tarafındakilerin artma ve azalma miktarı, **aynı oranda** milli geliri değiştirmez. **Daha fazla değiştirir.**
- Örneğin I (yatırım), 100 lira artarsa;
- bu artış bir katsayı ile çarpılır ve milli geliri daha fazla miktarda artırır.
- Örneğin 400 liraya çıkarır. İşte bu olaya ***çarpan mekanizması*** denilir.

*Basit Yatırım Çarpanı

- Otonom yatırım harcamalarındaki bir birimlik artışın, **sanki bir k katsayısı** ile çarpılmış gibi milli geliri kendisindeki artıştan daha fazla artırmasına **basit yatırım çarpanı** denir.
- Ne oranda artırdığını gösteren katsayıya ise **basit yatırım çarpanı katsayısı** denir. Formülü şöyle yazılır:

$$\Delta I_0 \cdot k = \Delta Y$$

The diagram illustrates the relationship between the change in autonomous investment (ΔI_0), the multiplier (k), and the change in national income (ΔY). The equation $\Delta I_0 \cdot k = \Delta Y$ is shown at the top. Three arrows point from the terms in the equation to their respective descriptions:

- An arrow from ΔI_0 points to "Otonom Yatırım Harcamalarındaki Değişme".
- An arrow from k points to "Basit Yatırım Çarpan Katsayısı".
- An arrow from ΔY points to "Milli Gelirdeki Değişme".

$$k = \frac{\Delta Y}{\Delta I} = \frac{\text{Milli Gelirdeki Değişme}}{\text{Yatırım Harcamalarındaki Değişme}}$$

- **k aynı zamanda marjinal tüketim eğiliminin tersine eşittir. Yani,**

$$k = \frac{1}{1-c}$$

Örneğin, bir ekonomide marjinal tüketim eğilimi 0.75 ise, **basit yatırım çarpanı katsayısı 4 çıkar.**

$$1 / 1 - 0.75 = 1 / 0.25 = 4$$

*Kamu Harcamaları Çarpanı

- **Kamu harcamalarındaki artışın sanki bir k katsayısı ile çarpılıyormuş gibi milli geliri kendisinden daha fazla oranda artırmasına *kamu harcamaları çarpanı* denir. Formülü:**

$$\Delta G \cdot k = \Delta Y$$

Buradaki k katsayısının bulunması basit yatırım çarpanında olduğu gibidir. Örneğin, kamu harcamaları çarpanı 4 ise, devlet toplam memur maaşlarını 100 milyon lira artırırsa, milli gelir 400 milyon lira artar.